© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 48 (1759) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК 26 ЛІСТАПАДА 1989 г. Цана 150 зл.

Фота Збігнева Шчэнснага.

Архіепіскап Беластоцкі і Гданьскі САВА

Архіепіскап Сава (Міхал Грыцуняк) нарадзіўся ў 1938 годзе ў сялянскай сям'і, у мясцовасці Снятычы (цяпер у Замойскім ваяводстве). Закончыў Духоўную праваслаўную семінарыю ў Варшаве, потым Хрысціянскую тэалагічную акадэмію. Лёс прадвызначыў яму надзвычай багатую і плённую дзейнасць на ніве Праваслаўнай царквы ў Польшчы. Доўгі час быў выкладчыкам у Духоўнай семінарыі ў Варшаве, з 1970 года стаў настаяцелем Манастыра св. Апуфрыя ў Яблачыне, з 1974 года — рэктарам Вышэйшай духоўнай семінарыі ў Яблачыне. У 1966 годзе атрымаў навуковую ступень доктара тэалогіі на тэалагічным факультэце Белградскага універсітэта, а ў 1979 годзе ў Хрысціянскай тэалагічнай акадэміі — габілітацыю ў галіне праваслаўнай дагматычнай тэалогіі. З 1984 года з'яўляецца прарэктарам Акадэміі ў Варшаве. Адначасова з поступам навукова-асветніцкай дзейнасці ўладыкі Савы наступілі павышэнні ў царкоўнай іерархіі: 1964 — высвячэнне на дыякана, 1966 — высвячэнне на духоўны чын, 1969 — павышэнне ў чын ігумена, 1970 — чын архімандрыта, 25.11.1979 — высвячэнне на епіскапа Польскай аўтакефальнай праваслаўнай царквы, 1988 — павышэнне ў чын архіепіскапа. З 1979 па 1981 — епіскап Лодзінска-познанскай епархіі, з 1981 — епіскап Беластоцка-гданьскай епархіі.

Рэдакцыя нашага тыднёвіка прыносіць уладыку Саву сардэчныя віншаванні на 10-тыя ўгодкі атрымання годнасці епіскапа і жадае добрага здароўя ды поспехаў у далейшай працы.

Нашым чытачам прапануем інтэрв'ю з Архіепіскапам Савам „Дзеля нашага супольнага адраджэння" (стар. 6—7).

БГКТ НА НОВЫМ ЭТАПЕ?

(ЗАНАТОЎКІ З ПЛЕНАРНАГА ПАСЯДЖЭННЯ ГП БГКТ)

5 лістапада адбылося пленарнае пасяджэнне ГП БГКТ, другое пасля XI з'езда Таварыства. Адбылося яно ў абставінах, аб якіх год таму, у час з'езда і ў час першага Пленума, ніхто нават не падумаў, што яны могуць узнікнуць. Пад сумненнем знаходзіцца існаванне і дзейнасць нашага Таварыства ў цяперашнім яго выглядзе. З наступнага года змяняецца ведамства, пад апекаю якога мае адбывацца статутовая дзейнасць БГКТ. Культурна-грамадскія таварыствы нацыянальных меншасцяў пераходзяць у распараджэнне Міністэрства культуры. Ці будуць яны фінансаваны гэтым Міністэрствам? Гэтае пытанне застаецца пакуль што нявырашаным. Трэба сабе выразна сказаць, што БГКТ не падрыхтавана да дзейнасці ў варунках поўнага гаспадарчага самаразліку.

Новую грамадска-палітычную сітуацыю ў краіне адлюстроўвалі тэзісы на дыскусію, падрыхтаваныя старшынёю ГП Аляксандрам Баршчэўскім. У іх добрасумленна і шчыра былі пастаўлены самыя істотныя моманты ў дзейнасці БГКТ, якіх дагэтуль асабліва і адкрыта не вылучалі, бо... зараз мне цяжка знайсці хоць адну важкую прычыну, з-за якой у Таварыстве працяглы час панаваў дух застою і нейкай інертнасці. Але цяпер, як кажуць, голаму і босаму няма чаго баяцца за сваю вопратку, так што дыскусія падчас пленума поўнасцю адлюстроўвала думкі і настроі яе ўдзельнікаў. Да яе я і хачу зараз перайсці, адзначыўшы па дарозе, што справаздачу аб дзейнасці БГКТ за мінулы год склаў Віктар Стахвюк, які на працягу мінулага паўгоддзя выконваў абавязкі сакратара ГП. Пра ўсе мерапрыемствы ў большай ці меншай ступені пісала наша газета, і прыгадваць іх тут няма патрэбы. В. Стахвюк паінфармаваў ГП, што папраўкі ў Статуце, унесеныя XI з'ездам, будуць юрыдычна зацверджаны. Нарэшце!

Адгукнуўшыся на тэзіс аб цяснейшым супрацоўніцтве па-

(Працяг на стар. 2)

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

БЕЛАРУСКАЯ ПАРТЫЯ

ЧАСТКА IV

I так я за партыю левую працасыялістычную. З элементамі сацыялізму шведскага, заходненямецкага, англійскага, французскага, іспанскага і сучаснага савецкага, калі ўдасца яму канчаткова вызваліцца ад сталінізму і адкрыць перад усімі нацыянальнасцямі вароты свабоды.

Так думаю я і гавару толькі аб сваім бачанні праблемы. Зрэшты, лічу, што было б вялікім няшчасцем, калі б усе беларусы з Польшчы крыкнулі: партыя, якую прапануе Барскі, гэта наша адзіная партыя і ўсе ў яе ўступаем. Гледзячы на не зусім адлеглае мінулае, бачым, што абазначае „адзіная і любімая народам партыя“, колькі такая партыя можа зрабіць татальнага зла на практыцы, маючы татальнае дабро на сваіх штандарах. Ведаем, да якой страшэннай ступені крывадушлівасці і маны можа дайсці „адзінае і любімае“. Памятаем, колькі крыўды можа яна зрабіць народам, нацыянальнасцям, грамадскім класам, навуцы, зямлі, водам і паветру. „Адзіная і любімая“, пазбаўленая крытыкі поглядаў і кантролю, знішчае не толькі іншых, але і сябе, выдаючы ў рукі смерці сваіх найвярнейшых сыноў і дочак. I таму я супраць „адзінай і любімай“. Сучасны цывілізаваны свет, краіны, якія пайшлі найдалей наперад у прамысловасці, сельскай гаспадарцы і навуцы, у галіне свабоды абапіраюцца на многапартыйнай сістэме. У Францыі лявей ад камуністычнай партыі стаіць больш як сорак арганізацый. Не мала ў ёй партый цэнтрысцкіх правых і вельмі правых. I ўсё гэта не толькі не знішчыла Францыю, але прыдае ёй моцы, сілы. Значыць, свет будучага гэта свет многапартыйны. I што ж тут кепскага, калі краінай кіруе адна партыя, а дзесяткі партый глядзіць ёй на рукі? Лічу, што ў гэтым толькі добрае. Зразумела, што не прагну, каб сярод беларусаў у Польшчы ўзнікла пяцьдзесят партый. Аднак лічу, што павінна ўзнікнуць некалькі: левая, цэнтрысцкая, правая. Не здзівіўся б я, калі б веруючыя праваслаўныя арганізавалі хрысціянскую партыю. Не шакавала б мяне ўзнікненне партыі зялёных ці сялянская партыя. Зразумела, што такая перспектыва не можа не выклікаць пэўнай боязі. А ці не паўторыцца тое, што было перад вайной у Заходняй Беларусі, калі многія беларускія арганізацыі замест таго, каб змагацца са знешнім ворагам, змагаліся між сабою. Гэта аб беларусах сказаў польскі палітык, што „gryzą się między sobą, dla nas nie są niebezpieczni“. Ці зноў не будзе гэтак? Мне здаецца, што чалавек, які стварае партыю з той мэтай, каб атакаваць сваіх братоў, а не сапраўдных ворагаў беларушчыны, павінен быць праклятым і суайчыннікамі і будучымі пакаленнямі. На жаль, сімптомы такіх паставаў ужо паяўляюцца. Ужо я атрымліваю з-за мяжы інфармацыі аб чалавечках, якія інтэнсіўна пішуць аб тым, што Баршчэўскі з'яўляецца ворагам беларускіх патрыётаў у Польшчы або Баршчэўскі стварае камуністычную партыю сталінскага тыпу. Зразумела, што я спецыялістаў ад памыяў не баяўся і не баюся. Яны, мабыць, і не заўважаюць таго, што ўзнімаючы посуд з памыямі, каб абліць імі іншых, абліваюцца самі. I добра: і выгляд і запах для іх адпаведны. Адмоўныя злосныя ананімы плывуць і ў Савецкую Беларусь. Наогул аўтары тыя самыя, яны працуюць і на Захад і на Усход. Для мяне гэта ўсё вельмі каштоўнае, бо служыць літаратурным ці публіцыстычным матэрыялам, які дзе-небудзь і калі-небудзь выкарыстаю. Хацелася б гэтым чалавечкам прысвяціць фразу з Акуджавы, які просіць Бога дапамагчы ўсім людзям, якія самі не ведаюць, што твораць.

Нягледзячы на гэтых фокуснікаў, зайздроснікаў і ілгуноў, я ўсё ж такі веру ў самаахоўны інстынкт беларусаў, якія павінны зразумець, што рознасць палітычных і ідэалагічных партыйных поглядаў з'яўляецца багаццем і не павінна весці да ўзаемнай нянавісці. Мы павінны думаць па-рознаму палітычна, але аднолькава нацыянальна. А такія магчымасці стварае некалькі палітычных беларускіх арганізацый. Калі такі пункт гледжання адкідваем, дык аўтаматычна становімся на сталінскую платформу „адзінай і любімай“.

Мы знаходзімся толькі на парозе новага нацыянальнага адраджэння. Усе папярэднія беларускія адраджэнні закончыліся крахам. Паражэннем закончылася рамантычнае адраджэнне пачатку XIX ст. Паражэннем закончылася пазітывістычнае нашаніўскае адраджэнне. Паражэннем закончылася нацыянальнае адраджэнне, якое давяло да стварэння БНР. Паражэннем закончылася рэвалюцыйна-нацыянальнае адраджэнне першага дзесяцігоддзя БССР.

Ці прабаваць зноў? Абавязкова!

Алесь Барскі

БГКТ НА НОВЫМ ЭТАПЕ?

(Працяг са стар. 1)

між БГКТ і Царквою, у дыскусіі выступіў настаяцель парафіі св. Мікалая ў Беластоку Серафім Жалезняковіч. Айцец Жалезняковіч сцвердзіў, што не найлепшыя адносіны паміж БГКТ і Царквою складваліся працяглы час не па віне царкоўнага асяроддзя. Ён прыгадаў тыя праявы ў дзейнасці Царквы, якія маюць выразна нацыянальны характар. Сцвердзіў таксама, што Царква з прыхільнасцю вітае прапанову супрацоўніцтва, паколькі захаванне праваслаўнай веры і захаванне роднай мовы — гэта на Беласточчыне, па сутнасці, адна і тая самая справа.

У дыскусіі выступілі паслы ў Сейм з Беласточчыны Уладзімір Цімашэвіч і Яўген Чыквін. Абодва гаварылі аб працы сеймавай камісіі па нацыянальных меншасцях. У студзені мае адбыцца пасяджэнне камісіі, якая будзе разглядаць справы беларускай меншасці. Яўген Чыквін прапанаваў, каб пасяджэнне адбылося на Беласточчыне і каб прынялі ў ім удзел прадстаўнікі беларускага асяроддзя. Уладзімір Цімашэвіч закрануў таксама справу стварэння Беларускага грамадскага камітэта „Грамада“. На ягоную думку, у праекце праграмы „Грамады“ знайшлі адлюстраванне памкненні да эканамічна-грамадскага адасоблення ўсходняй часткі Беласточчыны, што пярэчыць накірунку гаспадарчых і палітычных пераўтварэнняў у краіне.

Справа палітычнага беларускага руху выклікала ажыўленыя спрэчкі. Адна партыя ці некалькі? Якое мае быць ідэйнае аблічча беларускага палітычнага прадстаўніцтва? А. Баршчэўскі быў за палітычным плюралізмам, за некалькімі партыямі. Віктар Стахвюк указваў на тое, што „Грамада“ — гэта яшчэ не партыя, а грамадска-палітычны рух. Найважнейшая справа цяпер — згуртаваць вакол ідэі „Грамады“ як найбольш беларусаў. Ідэйнае аблічча і канчатковая праграма павінны выкрышталізавацца на ўстаноўчым з'ездзе. Падтрымаў яго Антон Мірановіч, указваючы на універсальнасць прапанаванай праграмы „Грамады“: справы, закранутыя ў ёй, могуць і павінны быць ў праграме любога палітычнага ўтварэння сярод беларусаў Беласточчыны. Хведар Галёнка быў за Кангрэс беларусаў у Польшчы, на яго думку, самую адпаведную форму згуртавання ўсіх сілаў і палітычных беларускіх памкненняў. Сваю думку наконт кангрэса беларусаў, прапанаваную нейкі час таму на старонках „Нівы“, падтрымаў Янка Зенюк.

Сакратар Ваяводскага камітэта ПАРП Мікалай Казак крыху астудзіў запал дыскутантаў, указваючы, як чалавек спрактыкаваны, што перш чым ствараць новую партыю, трэба было б задумацца над філасофіяй яе дзейнасці: якая мае быць яе грамадская база, ідэйнае аблічча, магчымыя саюзнікі і, справа надзвычай важная, адкуль браць матэрыяльныя сродкі на палітычную дзейнасць.

Валянціна Ласкевіч закранула справу эфектыўнасці ў дзейнасці БГКТ, прыгадаўшы пастановы, якія былі прыняты на спатканні Прэзідыума ГП з Прэзідыумам Ваяводскай рады нарадовай. Яна ўказала на тое, што ніводная з іх не была дагэтуль рэалізавана. А справа датычыла стварэння Клуба беларускіх радных, беларускіх радыёперадач і падручніка па гісторыі беларусаў Беласточчыны.

Сакрат Яновіч паведаміў, што справа павелічэння часу беларускіх радыёперадач фармальна ўжо вырашана: ёсць дазвол на паўгадзінную беларускую перадачу штодня. Праблема цяпер у стварэнні беларускай рэдакцыі. Адносна стварэння палітычнай беларускай арганізацыі, С. Яновіч сцвердзіў, што ствараць яе могуць толькі новыя людзі ў беларускім руху. Новы палітычны этап патрабуе новых палітыкаў.

Шмат прапаноў у адрас ГП выказаў Хведар Галёнка. ГП павінна разгледзець справу звароту прадпрыемства „Бэтэска“, якое было адміністрацыйным чынам забрана Таварыству ў шасцідзесятыя гады. ГП павінна таксама звярнуцца да Міністэрства культуры з запатрабаваннем звароту забраных экспанатаў з беларускага музея пасля яго ліквідацыі ў пачатку сямідзесятых гадоў. Трэба таксама звярнуцца ў суд у справе скасавання пастановы наконт навучання беларускай мовы як прадмета неабавязковага і вяртанне папярэдняй, абавязваючай да паловы шасцідзесятых гадоў. Хведар Галёнка скіраваў у адрас Таварыства прапанову стварыць рэестр злачынстваў у дачыненні да беларускага насельніцтва Беласточчыны з боку ўзброенага польскага падполля падчас вайны і пасля яе заканчэння.

Члены ГП з Гданьска Анна Красько і Міхась Куптэль звярталі ўвагу на болей эфектыўную працу з моладдзю дзеля яе патрыятычнага выхавання і на арганізаванне матэрыяльнай базы дзейнасці Таварыства. Варта адзначыць, што Гданьскі аддзел БГКТ як адзіны паспяхова вырашыў у сябе справу гаспадарчай дзейнасці, стварыўшы гаспадарчую суполку „Нарва“.

Галоўны рэдактар „Нівы“ Віталій Луба даволі стрымана ацаніў спадзяванні некаторых членаў ГП на фінансавую падтрымку дзейнасці БГКТ з боку Міністэрства культуры. Паводле яго, Таварыства будзе вымушана перайсці на гаспадарчы самаразлік, калі не поўнасцю, дык у значнай ступені. В. Луба ўказаў на значныя цяжкасці з выданнем тыднёвіка: абмежаванні ў прыдзеле паперы, абмежаванне тыражу „Нівы“, няўпэўненасць наконт далейшага лёсу „Нівы“, звязаная з неакрэсленым лёсам выдавецтва РСВ, якое фінансуе выданне газеты.

Пасяджэнне ГП закончылася прыняццём пленарных пастаноў, прыняццём нарэшце канчаткова адрэдагаваных пастаноў з'езда і таксама ўвядзеннем Віктара Стахвюка ў Галоўнае праўленне ды выбраннем яго сакратаром ГП.

Ці БГКТ сапраўды апынулася ўжо на новым этапе свае дзейнасці? Наўрад, ці яно так. Нават найлепшыя і сугучныя часу пастановы не змогуць актывізаваць гурткоў і аддзелаў Таварыства, большасць з якіх даўно ўжо заглухла і існуе толькі на паперы. Матэрыяльная сітуацыя Таварыства праясніцца ўжо неўзабаве. Не хацелася б мне быць прадказальнікам благога, але адчуваю, што без карэнных пераменаў не абысціся. У ліку тых пераменаў бачу і значнае скарачэнне штатаў у ГП.

Ян Максімюк

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

„Світанак“ вітае калектыў „Васілёчкі“.

„ВАСІЛЁЧКІ“ Ў СЯБРОЎ

Беларускім калектывам на Беласточчыне абмен з калектывамі ў БССР неабходны. Аднак колькі гадоў чую я, што трэба, добра было б, пастараемся, і, на жаль, вельмі рэдка даводзіцца пачуць, што хтосьці перастаў гаварыць, а пачаў дзейнічаць. Гэта праўда, што нас, беларусаў, раздзяляе граніца, якую пераехаць нялёгка. Калі быў я яшчэ малады і прыгожы, з'ездзіў кусок свету і тое, як пераязджаецца граніца паміж Францыяй і Бельгіяй, можа быць прыкладам для нас, дзе граніца раздзяляе адзін народ. Можа дажывем і мы да гэтага, а зараз трэба думаць, як знайсці сяброў з падобнымі, як і мы, зацікаўленнямі. На Беласточчыне ёсць нямала фальклорных беларускіх калектываў, па другі бок граніцы іх яшчэ больш, аднак многія кіраўнікі толькі мараць аб кантактах з калектывамі ў БССР і не прыступаюць да канкрэтнай працы.

Дырэктар Бельскага дома культуры, адначасова мастацкі кіраўнік бельскага калектыву „Васілёчкі“ Сяргей Лукашук здаўна ўжо думае і дзейнічае крыху інакш, а прыкладам гэтага хай будзе трэцяя ўжо паездка „Васілёчкаў“ на Гродзеншчыну. Ад 25 да 29 кастрычніка славуты хор і інструментальны калектыў наведалі Гродна і іншыя гарады і вёскі. Паехалі яны да сваіх сяброў з калектыву „Світанак“, які працуе пры культурна-асветным вучылішчы ў Гародні, які летам гэтага года пабываў на Беласточчыне на свяце „Газеты Вспулчэснай“ і днях Бельска-Падляшскага.

Седзячы разам з гледачамі ў прыгожай зале Гродзенскага вучылішча, мяне крыху здзіўляла рэакцыя маладых гледачоў. Са сцэны плыла не рок-музыка, а беларускія народныя песні. Аднак, юнакі прымалі песні з вялікім энтузіязмам. Так, гэта быў сапраўдны энтузіязм. Я глядзеў на твары і настаўнікаў з вучылішча, і тых, якія спявалі на сцэне. Усе былі крыху здзіўленыя такім гарачым, сардэчным прыёмам. Многія песні „Васілёчкі“ паўтаралі на „біс“. Што ж можа быць лепшага для артыстаў і да таго аматараў, калі ўсе стаяць і крычаць: „Малайцы! Малайцы!“

Пасля канцэрта я размаўляў з дырэктарам вучылішча Уладзімірам Сяргейчыкам і кіраўніком „Світанка“ Валерым Кручковым. Яны згодна заявілі, што мастацкі ўзровень „Васілёчкаў“ вельмі высокі і што сустрэча з Бельскім калектывам дапаможа ім у працы са сваімі маладымі спевакамі.

— Так выконваць беларускія песні могуць толькі людзі, — сказаў дырэктар вучылішча, — якія любяць песні і сваю родную мову.

А што члены „Васілёчкаў“ любоў да ўсяго роднага маюць у крыві, відаць было на сцэне не

Хлеб ды соль прымае Сяргей Лукашук.

толькі ў культурна-асветным вучылішчы, але і ў калгасе ў вёсцы Абухава.

Там захапіў нас будынак Палаца культуры. Гэта сапраўдны палац, пабудаваны за паўтара мільёна рублёў два гады таму назад. Велізарныя канцэртныя залы, памяшканні для працы паасобных калектываў, а ўсюды мармур і дываны. Бачыў многія будынкі, прызначаныя для культурнай працы, аднак з чымсьці такім яшчэ не спаткаўся.

У Абухаве „Васілёчкі“ сустрэліся з мясцовым народным калектывам песні і музыкі і сапраўды была гэта сяброўская сустрэча. Не быў гэта поўны канцэрт, аднак хапіла і гэтага, каб паказаць умельства беларусаў у Польшчы. Напісаў я гэтыя словы спецыяльна таму, што пасля нашага прыезду туды гаспадары, аглядаючы прыгожую вопратку калектыву, гаварылі: прыгожыя гэтыя палякі. Калі даведаліся, што гэта беларусы, былі крыху здзіўлены. Аднак пасля канцэрта ад здзіўлення не астаўся найменшы след. Адразу пасля апошняй песні абухаўцы запрашалі калектыў „Васілёчкі“ на наступны прыезд і таксама гаварылі, што з вялікай ахвотай прыехалі б на Беласточчыну. Я ўпэўнены, што сустрэча на нашай зямлі адбудзецца і не думаю, каб доўга трэба было яе чакаць.

Апрача сустрэч з калектывамі, былі паездкі па Гродзеншчыне. Мяне цешыць тое, што назіраецца штораз большае зацікаўленне беларускай мовай і ўсім беларускім. Можа хтосьці ўсміхнецца, што на Беларусі паўстае Таварыства беларускай мовы. І добра, што яно паўстала, добра, што ёсць „Паходня“ і іншыя патрыятычныя арганізацыі, і можа ў будучым у Свіслачы ці Пінску можна будзе, як у Нараўцы, пагаварыць на вуліцы па-беларуску. Каб здзейснілася гэта хутчэй, такія выезды, як апошні выезд бельскіх „Васілёчкаў“, вельмі карысны і патрэбны.

У. Праховіч
Фота аўтара

ЗДРАДА

(гутарка з суайчыннікамі)

Ты на мове роднай не скажаш
Ані слова, ну ані гука.
Ты не ведаў, што гэта — здрада?
Ну дык вось табе, хам, навука!

Гэта здрада, павер мне, здрада —
Зневажаць і ганьбіць народ свой.
Але ты падтрыманы ўрадам...
Што ж мяне падтрымае? Водка!

Я дастану па блату пляшку,
Запрашу на гешэфт дзяўчыну,
Вып'ем, ляжа рука на ляшку,
Слова „здрада“ на хвілю згіне.

І я ўбачу, пачую ў кайфе:
Беларусь паўстае жывая,
Я — цвярозы, а той надраўся,
Хто прыжыў шавіністаў зграю.

Нешта енчыць у прадчуванні,
Што апошні іх дзень
прыходзіць.
І напраўду — не цені-здані,
Беларусы свой лёс знаходзяць.

Вунь на небе чырвоным — белы
Вершнік скача. Даўно ён з намі.
З ім мы здраднікаў к глебе
сцелем,
Леаніды вяртацца сталі...

Сон паглядзіш — наўкол
парадак,
А прачнешся — якая мука!
Зноўку здрада, спадарства,
здрада..!
Сцерва,.. падла,.. карова,..
сука...

Руку джагнула, быццам токам.
Баба побач сапіць з прысвістам.
А разбудзіш — дабро ж
не скажа:
„Проспала с националистом!“

Вось і ты мне „нацмен“ навесіў.
Хто цябе навучыў такому?
Аднак ж мы радзімы дзеці,
Плюнь ты здраджваць.
Вяртай дадому!

Вітаўт Мартыненка,
г. Мінск

— ⁕ —

Клініка ў аднаўленым касцёле
Уначы — трывожны крык савы.
Збіты, паламаны, ледзь жывы
Я стагну і курчуся ад болю.

Ложак мой стаіць на алтары.
І анёлы на бяздонным нефе
Плаваюць, нібы на сёмым небе
Моляцца і просяць: не памры.

Сэрца ўстрапянецца, задрыжыць
Ад раптоўнай музыкі аргана.
Паміраць не хочацца, бо рана.
Хочацца яшчэ на свеце жыць.

Трызнячы ад болю на зары,
Як прароцтва я прысніў нагдове:
З Богам гавару на роднай мове.
Мне б яшчэ з людзьмі
пагаварыць!

Леанід Пранчак,
г. Мінск

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Я ўдзельнік баёў за вызваленне Беласточчыны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у 1944 годзе. Пасля 45 гадоў мне пашчасцілася пабываць у Беластоку і ў Дуброве-Беластоцкай па запрашэнню Таварыства польска-савецкай дружбы (ТППР).

У палавіне ліпеня 1944 г. 1021 стралковы полк 307 стралковай дывізіі 50 арміі, у якім я служыў камандзірам узвода, пасля вызвалення Беларусі фарсіраваў раку Нёман і стаў весці цяжкія баі за вызваленне Польшчы. У баях каля Дубровы-Беластоцкай я быў цяжка кантужаны, ляжаў у бальніцы, спачатку ў Гродне, а пасля 20 кастрычніка 1944 г. дзесьці пад Беластокам. З Беластока я і вярнуўся ў свой родны, падмаскоўскі горад Клін.

Я ўжо на пенсіі. Часта ўспамінаю дарогі вайны, Беларусь і Польшчу, дзе мне, дзевятнаццацігадоваму малодшаму лейтэнанту, давялося ваяваць. Я ганаруся тым, што 26 ліпеня 1944 г. звяршыў свой гераічны подзвіг аднапалчанін, Герой Савецкага Саюза Грыгорый Паўлавіч Кунавін, які пахаваны каля вёскі Гарасімовічы.

1 верасня я наведаў Дуброву, Гарасімовічы, Ячна, Новы Двор і іншыя, памятныя для мяне мясцовасці. У Дуброве я сустрэўся з сакратарам камітэта ПАРП Генрыкам Матулевічам і наведаў мясцовую машынна-трактарную станцыю (ПОМ). У Ячне я быў на месцы першага пахавання аднапалчаніна Дзмітрыя Сцяпанавіча Паўлінава, якога мы пахавалі 26 ліпеня 1944 г. Вельмі цёпла мяне сустрэлі ў Гарасімовічах. Там у школе імя Кунавіна была праведзена ўрачыстая лінейка, на якой вучні прыпомнілі гераічны подзвіг свайго патрона. З ваеннымі ўспамінамі выступіў і я. У Гарасімовічах я сустрэўся са Станіславам Станіслаўчыкам, які прымаў удзел у пахаванні Кунавіна. Вельмі мяне ўзрушыў мітынг на магіле героя Кунавіна з удзелам вучняў і настаўнікаў, а таксама прадстаўнікоў Дубровы, жыхароў вёскі і дэлегацыі ТППР. Пасля ўскладання кветак на магілу з успамінамі выступілі: Станіслаў Станіслаўчык, прадстаўнік ТППР Вітальд Сацэвіч і я. З магілы Кунавіна я ўзяў зямлю ў музей адной з маскоўскіх школ.

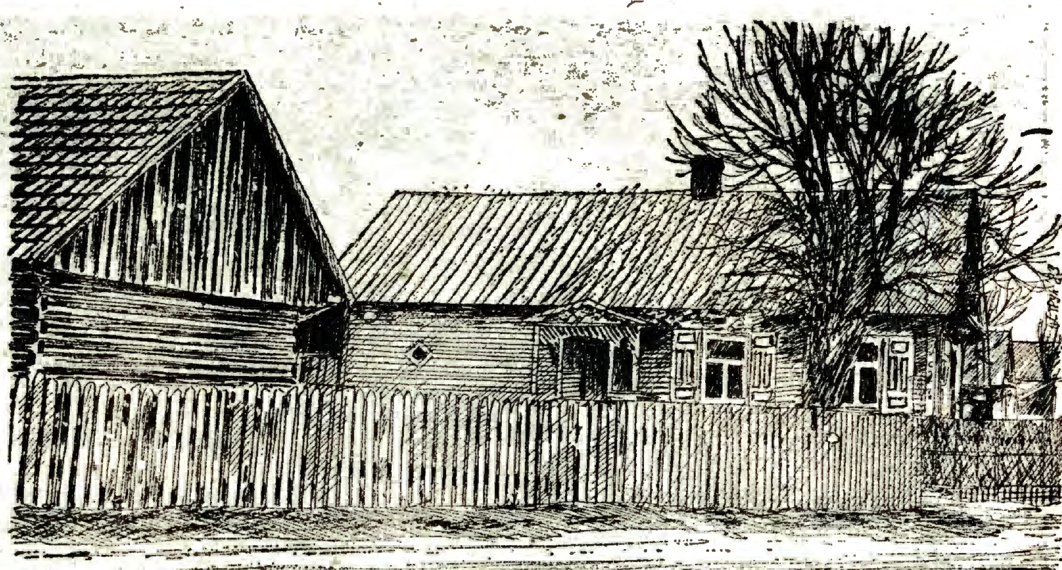
Я пераканаўся, што польскі народ шануе памяць савецкіх і польскіх воінаў, якія вызвалілі Польшчу ад гітлераўскай акупацыі і аддалі сваё жыццё за мір, свабоду і шчасце польскага і савецкіх народаў.

Я ўдзячны таварышам з Ваяводскага праўлення ТППР у Беластоку — Здзіславе Агжэбач і Вітальду Сацэвічу, дырэктару школы ў Гарасімовічах — Агаце Борух, ветэранам польскай арміі за тое, што стварылі мне магчымасць наведаць памятныя

(Працяг на стар. 5)

„Ніва“ 26.XI.1989 г.

Старая хата ў Цялушках. Малюнак У. Петрука.

НАЖЫВА

Кожны ведае, што пражыць цяпер з адной зарплаты вельмі цяжка. Хто хоча разбагацець, то толькі дзякуючы розным камбінацыям!

Напрыклад, нейкі Х. хоча ў хуткім часе купіць машыну, а няма ў яго грошай. Што ён робіць? Бярэ пазыку на паўмільёна і яшчэ сёе-тое пазычае ў сваякоў. Купляе розныя тавары, якія ідуць „як вада“ на венгерскім рынку, і едзе гандляваць. Тавары, купленыя ў Польшчы, прадае з рызыкай у Венгрыі, а пасля там купляе золата і модную вопратку і прывозіць гэта ў Польшчу і таксама прадае з вялікім прыбыткам. На гэтай здзелцы ён зарабіць некалькі мільёнаў. Праз некалькі месяцаў едзе зноў.

Некаторыя нават не выязджаюць з айчыны і багацеюць. Купляюць тавары, якіх у адным месцы многа, а ў іншым не хапае, і прадаюць за патройную цану.

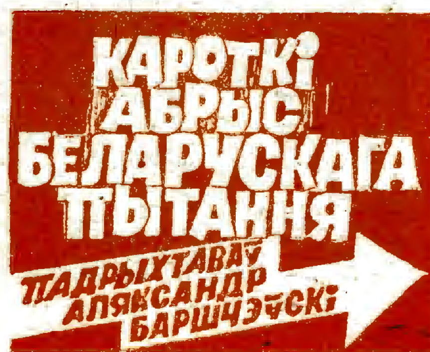
Усе ведалі, што тварылася, калі можна было везці ў Польшчу з СССР каляровыя тэлевізары і розныя іншыя рэчы. Колькі людзі на гэтым зараблялі! А цяпер, калі ўсё забаронена — знайшлі іншы спосаб, каб разбагацець. Нелегальна прывозяць пярсцёнкі ў... страўніках. Купляюць спецыяльную клеючую стужку і акручваюць ёю пярсцёнак, а пасля яго глытаюць і праходзяць праз кантролі, бо гэтая стужка адпорная пакуль на ўсё. Няма, гавораць, такога апарата, каб яе „абхітрыў“.

Пенсіянеры стаяць цэлымі тыднямі ў чарзе за таварамі, якія цяпер ідуць „як вада“, а гэта, як усім вядома, пральныя машыны, халадзільнікі і многа іншых электрычных рэчаў, якія купіўшыя прадаюць за астранамічныя цэны.

Некаторыя купляюць на аўкцыёнах старыя машыны, а пасля рамантуюць і прадаюць як новыя з вялікім прыбыткам.

Вось да чаго мы дажыліся! Хто камбінуе — у таго ёсць, а хто хоча жыць добрасумленна — з таго смяюцца камбінатары!

Аўрора

З ДАКУМЕНТАЎ ГЕНЕРАЛЬНАГА ШТАБА (II АДДЗЕЛА), ВАРШАВА, 1928.

— 5 —

На тэрыторыі Вялікага княства Літоўскага змаганне польскай і беларускай культур прадаўжалася доўга. Толькі ў 1696 годзе беларуская мова была выціснута латынню і польскай мовай з устаноў.

У перыяд Віленскага універсітэта (XIX ст.) польскі ўплыў дайшоў да эпагея. Рэшткі беларускай шляхты канчаткова спаланізаваліся. Захавалася сярод яе толькі пачуццё правінцыяльнай самабытнасці.

Як ужо было сказана, беларуская культура цясніла літоўскую культуру. Памагло гэта пашырэнню польскай культуры, якую лягчэй прысвойваў чалавек, які паслугоўваўся блізкай да польскай мовы мовай беларускай, чым той чалавек, які валодаў літоўскай мовай, зусім чужой мове польскай. Падцвярджэнне гэтага праяўлялася ў тым, што перад першай сусветнай вайной існавалі вёскі, у якіх найстарэйшае пакаленне не ведала літоўскай мовы, сярэдняе — паслугоўвалася беларускай мовай, а наймалодшае лічыла сябе палякамі і польскую мову трактавала як родную.

XIX ст. характарызуецца на Беларусі змаганнем культур польскай і рускай. Польская культура пашыралася на Беларусі добраахвотна, як лагічны вынік гісторыі, руская ж пашыралася шляхам прымусу і рэпрэсій. Уводзіла яе перш за ўсё праваслаўная царква. Беларускае насельніцтва ўсходняй часткі краіны становіцца фундаментам праваслаўя. Заходняя частка краіны гэта элемент каталіцкі.

Мікалай I у 1839 годзе вырашыў прымусова вярнуць уніятаў у праваслаўе. Акт гэты вельмі падражніў беларускае насельніцтва і скіраваў яго супраць Расіі. У выніку гэтага польскія ўплывы ўзраслі.

Апрача царквы рускую культуру ўводзілі чыноўнікі.

Польская культура, якая абапіралася на традыцыі, на праслойкі асвечаных і эканамічна заможных, была выціснута для прыватнага ўжытку рускай культурай, якую падтрымліваў урад.

У тыя часы беларуская інтэлігенцыя не існавала. Існавау толькі цёмны лянівы селянін, які не цікавіўся нацыянальнымі адносінамі, была таксама інтэлігенцыя польская і руская. Прабуджэнне народа наступіла пазней. У сувязі з тым, што нацыянальная свядомасць беларусаў была неразбуджанай, аб мінулым гэтага народа можна хутчэй за ўсё гаварыць як аб мінулым этнаграфічным, а не нацыянальным.

Пасля паўстання 1863 года, калі панаваў граф Мураўёў, былі выкарыстаны ўсе сродкі, якія маглі прыдаць Беларусі чыста рускі характар. Рускія не прызнавалі існавання беларускай народнасці.

Рускія ўлады, з аднаго боку, выцяснялі польскасць шляхам узнікнення вялікіх рускіх землеўладальнікаў на месцы землеўладальнікаў польскіх, шляхам апанавання рускімі ўсіх пастоў, шляхам забароны куплі зямлі асобамі польскага паходжання, шляхам канфіскацыі маёнткаў удзельнікаў паўстання 1863 года, шляхам касавання каталіцкіх касцёлаў, шляхам высылкі асоб, якія падазраваліся ва ўдзеле ў паўстанні. З другога боку ствараліся ўсё новыя цэнтры рускай культуры.

Забарона выдавання польскіх і беларускіх часопісаў і кніг, забарона ўжывання польскай мовы ў публічных месцах, забарона вывешвання польскіх надпісаў выцяснялі з Беларусі ўсе вонкавыя праявы польскасці.

Толькі каталіцкі касцёл, пры якім канцэнтраваліся беларускія, літоўскія і латышскія народныя масы, быў праявай польскасці і заадно цэнтрам, з якога польскасць мела магчымасць распаўсюджвання.

Беларускі народ у той час падзяляўся на дзве групы: каталіцкую і праваслаўную. Адзінкі, якія выходзілі з гэтага народа і атрымлівалі адукацыю, станавіліся палякамі, калі выводзіліся з сем'яў каталіцкіх, і рускімі, калі выводзіліся з сем'яў праваслаўных. Такім чынам у нейкай ступені рэлігія была азнакай нацыянальнасці: каталіцкая — польскай, а праваслаўная — рускай.

Апрача гэтага, апорай расейшчыны стаўся яўрэйскі элемент (...). Дзякуючы яўрэям нават у каталіцкай часты Беларусі гарады станавіліся ўсё болей рускімі.

(Працяг будзе)

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

ЯН МАКСІМЮК

МЁРТВЫ СЕЗОН

(Заканчэнне).

— 8 —

За небакраем Эўропы:
ў акопах заціхла туга
Людзі, пібыта пасля
хлораформа,
жывуць-паміраюць
Ціхае літаньне: ня спаць
Цёмныя, начныя словы
на паперы згараюць

Ігар Бабкоў

Мілы пан Міхал Дубянецкі, гадоў колькі назад — дырэктар выдавецтва „Мастацкая літаратура", а цяперака — непаседлівы пенсіянер, вылавіў мяне з натоўпу, які разліваўся уздоўж праспекта Машэрава пасля мітынгу, і павёў дахаты. Пан Міхал нахваляваўся быў папярэднім разам, пасля Купалля, ці не прапаў я недзе, або ці не схапіў мяне нейкі рэкет (так у савецтаў называюць мафію), і наступнага дня ён абзваніў усе інтэрнаты педінстытута, пакуль мяне знайшоў і ўпэўніўся, што я застаўся ў жывых. Да нас далучыўся Ігар Бабкоў, і мы разам зайшлі да пана Міхала на каву.

Уражанне пасля экалагічнага мітынгу было нязвыклае. Увесь час у Мінску мяне мучыла адно пытанне, якога я так і не асмеліўся нікому паставіць рубам. Беларусы, як нацыя, на грані духоўнай гібелі. Ужо тры гады сваё ціхае жніво збірае радыеактыўная смерць. Маўклівае кананне народу. Чаму людзі маўчаць? Мітынг, пакінуўшы ў сэрцы балесны надрыў, стаўся для мяне ачышчэннем. Ад маіх плюгавых думак.

Калі дахаты прыйшлі дочкі пана Міхала, Ірына і Галіна, размова пайшла зусім іншай каляінай. Нешта я быў у той вечар моцна зазлаваў на камунізм і стаў разгортваць свае дробнабуржуазныя погляды на грамадства, на ролю асобы ў ім і ўсё такое, коратка кажучы, апынуўся на пазіцыях вульгарнага матэрыялізму. Кааліцыя сясцёр Дубянецкіх навяла знішчальны агонь на мяне, прыстрэльваючыся з непаражальных акопаў ідэалізму. Пан Міхал і Ігар спагадліва пасмейваліся з мяне, але падмогі не давалі. Я нават і не падазраваў, што, вярнуўшыся ў Польшчу, праз некалькі тыдняў стану твар у твар з капіталістычнай рэчаіснасцю ў сваёй ранняй стадыі і за буханку хлеба буду плаціць ладным жмутам банкнотаў. І не пікну нават. За што бароўся, на то напароўся.

Мая другая вандроўка па начным Мінску. Ідзем з Ігарам па Нямізе, спрэдзінай вуліцы. Самаходаў няма, няма і міліцыі. На нейкім скрыжаванні развітваемся. Брыду яшчэ метраў сто ў кірунку чыгуначнага вакзала і бачу карціну, як са сну. Пасярэдзіне шырэзнай вуліцы прысеў на кукішках чалавек. І сядзіць непарушна, а трэцяй уначы. Узіраюся на яго хвілін дзесяць, а ён на мяне. Што гэта значыць?

З тлумам у галаве даходжу да інтэрната. Думка, што трэба будзе пагрукаць і разбудзіць вахцёршу, кідае мяне ў экзістэнцыяльную роспач. Прысеўшы на лавачцы перад уваходам, пачынаю варочаць у галаве падзеі мінуўшага дня. Успамінаю, як Вітаўт Мартыненка правадзіў са мною інтэрв'ю для тэлебачання. Ад рання да поўдня я ляжаў на ложку і прыдумляў прычыны, дзеля якіх так халерна трэба беларусам займець пераклад „Уліса" на сваю мову. А Вітаўт увесь той час збіраў здымачную групу. Калі я ўжо выйшаў з інтэрната, каб недзе пусціць апошнія рублі, якія ў мяне яшчэ засталіся, Вітаўт якраз над'ехаў. Паехалі ў цэнтр горада, выбралі месца, расставілі апаратуру. Нагаварылі на стужку чатыры хвіліны, потым пані камерыстка пабегла перазарадзіць плёнку. А рэжысёр гэтага інтэрв'ю пачынае мне выкладваць свой погляд на падзеі ў Тбілісі. Калі пані вярнулася і зноў запусціла камеру, я ўжо акуратна зідыцеў і забыўся, пра што ў нас ідзе з Вітаўтам гутарка. Усё ж такі Вітаўт дабраўся да сутнасці справы і паставіў мне адпаведнае пытанне, і я якраз меў сказаць некалькі важкіх фразаў, але плёнка скончылася. Вітаўт сказаў, што перадача будзе супер-хітам.

Некаму трэба было выйсці з інтэрната, і дзверы літасціва адчыніліся. Заглушыўшыся на ўсялякія праявы вонкавага свету, я адчайна кінуўся наверх.

Даволі добра вырашылася справа нашых зваротных білетаў. Паедзем непасрэдна ў Беласток, без ніякіх перасадак. Але ў трох групах. Білеты нам абсправілі пры дапамозе самых высокіх чыноў у кіраўніцтве Рэспублікі, хадзіла чутка сярод маіх настаўнікаў.

Апошнія тры дні ў Мінску: дапамагаем адзін другому папакаваць чамаданы і іншыя клункі. І адпраўляем курсантаў, адну групу, другую. Я выязджаю з трэцяй, у суботу.

Апошні свой час выкарыстоўваю, шукаючы кабель для тэлевізара. Цесць прасіў мяне купіць. Як гэтая штука называецца па-расейску?

Махаем на развітанне нашым апекунам праз матавыя шыбіны цягніка. Вокны ў цягніку не адкрываюцца.

для мяне месцы і пазнаёміцца з Беластокам.

Жадаю шчасця, міру і росквіту польскаму народу і умацавання дружбы з народамі СССР.

Вячаслаў Уладзіміравіч Гаршкоў, г. Клін.

* ❊ *

Прывітанне, „Ніва"!

Пішу табе ліст упершыню і наогул гэта першы мой ліст за мяжу. „Ніва" стала для мяне сёлета сапраўдным адкрыццём, прыемным адкрыццём. Газету купляю ў кіёсках „Саюздруку". На жаль, яна прыходзіць са спазненнем на 5 дзён, але гэта ўжо не твая віна. Газета мне вельмі падабаецца і на наступны год я падпісаўся на яе. З асаблівым задавальненнем чытаю артыкулы па гісторыі Беларусі, „Сардэчныя тайны" і, як гэта ні дзіўна для мужчыны, „Кухонныя парады". Дзеці, іх у мяне трое, з цікавасцю слухаюць „Зорку". Дзякуючы газеце, жыхары БССР па-новаму глянулі на сябе, на сваю гісторыю. Яны адчулі, што нацыя — гэта не толькі беларусы ў БССР. У мяне пажаданне. Памяшчайце матэрыялы аб падзеях у Беларусі, выказвайце свой погляд на іх. Як кажуць, з боку бачней. Тым болей, што разнастайнасцю думак, поглядаў рэспубліканскі друк не можа пахваліцца. Выключэнне хіба толькі „ЛіМ". Ну, вось і ўсё. Прабач, „Ніва", што звяртаюся да цябе на „ты", але я ўжо лічу цябе сваім сябрам.

Рыгор Ключаповіч, Салігорск

„Ніва" — НАЙЛЕПШЫ ВАШ ПРЫЯЦЕЛЬ

НІНА АМЕЛЬЯНЮК

ГУТАРКІ АБ МОВЕ

IV. СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРНАЯ МОВА. МАРФАЛОГІЯ.

5. Крытэрыі класіфікацыі слоў на часціны мовы.[1]

Сукупнасць слоў кожнай мовы падзяляецца на функцыянальныя класы, якія вызначаюцца тоеснасцю граматычных функцый слоў, што належаць да аднаго класа.

Праблема класіфікацыі слоў на часціцы мовы гэта адна з найцяжэйшых праблем у лінгвістыцы. Дагэтуль няма ніводнай такой класіфікацыі, якую б усе даследчыкі мовы акцэптавалі, а гэта значыць, што няма такой дэфініцыі часцін мовы, якую б прымалі без засцярог. Існуючыя дэфініцыі часцін мовы абапіраюцца на розных класіфікацыйных крытэрыях: семантычных, марфалагічных, сінтаксічных. Часта класіфікацыя спалучае ў сабе камбінацыі ўсіх трох крытэрыяў.

1. Семантычныя дэфініцыі часцін мовы.

Агульнай рысай усіх семантычных дэфініцый мовы з'яўляецца тое, што датычацца яны анталагічных паняццяў і спосабаў аднясення слоў да пазамоўнай рэчаіснасці. Выдзяляюцца дзве групы слоў (часціна мовы): самастойныя (знамянальныя) і службовыя.

Да службовых часцін мовы належаць: прыназоўнікі (з-за, па-над, у), злучнікі (а, ды, і, калі, паколькі, як), часціны (вось, вунь, не, ні, так).

Самастойныя часціны мовы падзяляюцца на **сімвалічныя** і **экспрэсіўныя**. Для выражэння экспрэсіі (пачуццяў і волевыяўленняў) служаць выклічнікі (ах!, ой!, гэй!, стоп!).

Сімвалічныя часціны мовы распадаюцца на тры групы: **назыўныя, указальныя і парадкавыя.**

Да ўказальных часцін мовы адносяцца займеннікі (гэты, той, ён), а да парадкавых — лічэбнікі (другі, сёмы).

Назыўныя часціны мовы можна падзяліць на чатыры групы: са значэннем **працэсу** (дзеясловы: бегаць, крычаць, рабіць), са значэннем **прадметнасці** (назоўнікі: дрэва, хата, чалавек), са значэннем **прыметы прадмета** (прыметнікі: здаровы, малады, жоўты) і са значэннем **прыметы дзеяння, стану ці якасці** (прыслоўі: хутка, сумна, шчыра).

2. Марфалагічныя дэфініцыі часцін мовы.

Марфалагічныя дэфініцыі датычацца флексійных уласцівасцей слоў. Усе лексемы падзяляюцца на дзве групы: **зменныя і нязменныя.**

Не змяняюцца такія часціны мовы, як: прыслоўе (лёгка, прыгожа, хутка, па-веснавому), часціца (хіба, хоць, жа(ж), прыназоўнік (аб, над, перад), злучнік (але, бо, затое), выклічнік (эге!, ах!, тпру!).

Зменныя часціны мовы падзяляюцца на **скланяльныя і спрагальныя.** Да спрагальных адносяцца дзеясловы (я чытаю, гавару; ты чытаеш, гаворыш; ён (яна, яно) чытае, гаворыць; мы чытаем, гаворым; вы чытаеце, гаворыце, яны чытаюць, гавораць, дзе чытаць — дзеяслоў I спражэння, гаварыць — II спражэння).

Сярод скланяльных часцін мовы ёсць такія, якія не змяняюцца па родах (назоўнікі: усе назоўнікі належаць да аднаго з трох родаў: вяз — мужчынскі род, вярба — жаночы род, поле — ніякі род) і такія, якія змяняюцца па родах. У групе гэтых другіх можна выдзеліць тыя, што змяняюцца па ліках (прыметнікі: белы, белая, белае, белыя, некаторыя лічэбнікі: адзін, адна, адно, адны; шосты, шостая, шостае, шостыя, некаторыя займеннікі: ён, яна, яно, яны; мой, мая, маё, мае; той, тая, тое, тыя; увесь, уся, усё, усе) і тыя, што не змяняюцца па ліках (некаторыя лічэбнікі: два, дзве). Большасць колькасных лічэбнікаў не мае катэгорыі роду і ліку (пяць, сем, адзінаццаць, семдзесят тры).

3. Сінтаксічная дэфініцыя часцін мовы.

Існуюць два тыпы сінтаксічных класіфікацый на часціны мовы: **дыстрыбуцыйны і функцыянальны.**

Дыстрыбуцыйная класіфікацыя абапіраецца на дыстрыбуцыйных уласцівасцях лексемаў, г.зн. на магчымасці выступаць іх у акрэсленых для кожнага класа сукупнасцях сінтаксічных кантэкстаў.

Функцыянальная класіфікацыя выходзіць ад сінтаксічных сувязей, у якія могуць уваходзіць паасобныя лексемы з іншымі элементамі выказвання, і датычыцца паняцця сінтаксічнай залежнасці. У любой сінтаксічнай канструкцыі, якая складаецца з кампанентаў А і Б, адзін з кампанентаў з'яўляецца кампанентам сінтаксічна залежным, а другі — галоўным (апорным), напр. у словазлучэннях: высокі дом, хітры чалавек, ісці хутка апорнымі кампанентамі з'яўляюцца лексемы дом, чалавек, ісці, а залежнымі — высокі, хітры, хутка.

У далейшым катэгорыі часцін мовы будуць разглядацца як лексіка-граматычныя разрады, якія аб'ядноўваюць словы паводле розных класіфікацыйных прымет: семантычных, марфалагічных і сінтаксічных. Семантычныя прыметы даюць уяўленне пра абагульненае значэнне, марфалагічныя — паказваюць на граматычныя катэгорыі, уласцівыя слову, а сінтаксічныя — на ролю слова ў сказе.

Да самастойных (знамянальных) часцін мовы адносіцца назоўнік, прыметнік, займеннік, лічэбнік, дзеяслоў, прыслоўе, а да службовых — прыназоўнік, злучнік, часціца. Выклічнік вылучаецца асобна і не адносіцца ні да самастойных, ні да службовых слоў. У гэтую часціну мовы аб'ядноўваюцца нязменныя словы, якія выражаюць нашы волевыяўленні і пачуцці, не называючы іх.

---

[1] Сучасная беларуская мова. Марфалогія, пад рэд. Ф. М. Янкоўскага, Мінск 1980, с. 31-36; Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia, pod red. R. Grzegorczykowej, R. Laskowskiego i H. Wróbla, Warszawa 1984, s. 26—30.

[2] Gramatyka..., op. cit., s. 28.

[3] Gramatyka..., op. cit., s. 29.

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

ДЗЕЯЯ НАШАГА СУПОЛЬНАГА АДРАДЖЭННЯ

ІНТЭРВ'Ю З АРХІЕПІСКАПАМ БЕЛАСТОЦКІМ І ГДАНЬСКІМ, УЛАДЫКАМ САВАМ

— У краіне наступілі важныя грамадска-палітычныя перамены. Пасля 45-гадовага перыяду, калі краінай кіравала камуністычная партыя, мы маем цяпер кааліцыйны ўрад, на чале якога стаіць прэм'ер-католік. Як Вы, як адзін з выдатнейшых іерархаў Польскай аўтакефальнай праваслаўнай царквы, ацэньваеце гэту сітуацыю?

— Сапраўды, у нашай краіне наступілі вялікія перамены ў палітычным жыцці. Зараз узначальвае польскі ўрад веруючы чалавек, рымска-каталіцкага веравызнання. Як веруючы чалавек магу сказаць, што гэты факт я ацэньваю станоўча. Як праваслаўны епіскап, я спадзяюся, што парламентарная дэмакратыя спрычыніцца дзеля задавальнення запатрабаванняў і памкненняў ва ўсіх накірунках жыцця нашага грамадства. Я маю тут на ўвазе справы і патрэбы ідэалагічнага, грамадскага, веравызнальнага ці нацыянальнага характару. Дай Божа, каб гэтак сталася.

— Ці гэтыя змены ў палітычным жыцці краіны нешта мяняюць у сітуацыі Праваслаўнай царквы ў Польшчы?

— На сённяшні дзень — не. Не ведаю, што будзе заўтра. Хачу праінфармаваць, што наша Царква прадставіла новым уладам праект закону „Праваслаўная царква і дзяржава". Гэты закон павінен, калі ён пачне дзейнічаць у жыцці, выразна замацаваць юрыдычнае становішча Царквы, яе духоўныя і матэрыяльныя запатрабаванні. Створана спецыяльная царкоўная камісія на перамовы з дзяржаўнымі ўладамі. Цяпер мы чакаем запачаткавання працы супольнай царкоўна-дзяржаўнай камісіі. Я думаю, што пасля першых сустрэчаў гэтай камісіі змагу сказаць больш наконт гэтага пытання.

— У васьмідзесятых гадах, на маю думку, наступіў значны ўздым рэлігійнага жыцця сярод праваслаўных вернікаў, асабліва сярод моладзі. Як Вы маглі б растлумачыць гэту з'яву?

— Царква — гэта жывы арганізм, і ён жыве незалежна ад знешніх умоваў. У яе жыцці бываюць уздымы і заняпады. Гэта нармальныя з'явы. Васьмідзесятыя гады ў жыцці Царквы трэба лічыць уздымам, адраджэннем. Духоўнае адраджэнне мела і мае месца не толькі ў жыцці моладзі, але і ў старэйшага пакалення. У духоўнай пустыці доўга жыць немагчыма. Пра гэта сведчыць вопыт гісторыі чалавецтва. Возьмем дзеля прыкладу эпоху Оптынскіх старцаў або св. Серафіма Сароўскага. Тады, пасля „смутных часоў", настала духоўнае адраджэнне рускага народа. Між іншым, гэты народ такое ж адраджэнне перажывае і цяпер.

У нас, адначасна з нашай царкоўна-грамадскай актыўнасцю, як у будаўніцтве храмаў, у адраджэнні духоўнага цэнтра — Супрасльскага манастыра, так і ў асветнай дзейнасці Царквы, пачалося таксама духоўнае адраджэнне, якое, дарэчы, садзейнічае адраджэнню нацыянальнаму. Бо ў духоўным багацці заключаецца паўната чалавечага жыцця з усімі праявамі. У выніку адраджэння з'явілася царкоўная маладзёжная арганізацыя, якая гуртуе праваслаўную веруючую моладзь. Гэта арганізацыя вельмі плённа працуе на ніве нашай унутранай і міжнароднай царкоўнай дзейнасці. Паўстала Праваслаўнае брацтва, заданне якога — аб'яднаць нашу праваслаўную інтэлігенцыю. Я заклікаю ўсіх праваслаўных беларусаў уступаць у рады Брацтва. Усё гэта садзейнічае, дапамагае праваслаўнаму чалавеку ў нашых умовах дыяспоры адчуваць сябе больш надзейна.

— Сярод праваслаўнай моладзі на Беласточчыне існуюць памкненні, каб працэс адраджэння рэлігійнага жыцця звязаць цяснейшым чынам з адраджэннем нацыянальнай, беларускай свядомасці. Моладзь цэніць маральны аўтарытэт Праваслаўнай царквы і, як мяркую, лічыць, што спалучэнне дзвюх адраджэнскіх плыняў, рэлігійнай і нацыянальнай, магло б істотна ўплываць на далейшае захаванне нацыянальнай і духоўнай самабытнасці праваслаўных на Беласточчыне. Як Вы асабіста ставіцеся да гэтай, так бы мовіць, „беларусізацыі" рэлігійнага жыцця на Беласточчыне?

— Так, сапраўды правільна вы сфармулявалі пытанне. Царква — гэта непарушны аўтарытэт для чалавека. Яна універсальная. Яе заданне — гэта служба ўсім і для ўсіх, каб „усіх прывесці да Хрыста". Хрыстос прыйшоў на зямлю, „каб усіх збавіць і да разумення праўды давесці".

Ва універсальную службу Царквы ўваходзіць і яе служба

ДОБРАЯ ПАМЯЦЬ...

Сумную вестку („Ніва" № 37 ад 10 верасня г.г.) перадаў нам Аляксандр Баршчэўскі аб смерці Міколы Заморскага.

У мінулым годзе на святкаванне 30-ай гадавіны літаб'яднання „Белавежа" прыехалі са Злучаных Штатаў Амерыкі прафесар Томас Бэрд і Мікола Заморскі.

Мне моцна запомніліся два амерыканцы, з якіх адзін беларускую мову ведае, бо яе вывучыў праз цікавасць да нас, а другі — эмігрант з БССР, які гаварыў на роднай, беларускай літаратурнай мове без малейшага чужога наносу. Я з Міколам Заморскім вельмі мала гутарыў у мітусні вялікай колькасці дакладаў і гарачых дыскусій. Але тое, што ад яго пачуў, запала глыбока ў сэрца. Ён мне сказаў, што ў Злучаных Штатах Амерыкі апынуўся ў выніку вайны, як і многія іншыя беларусы, але ніколі не перастаў сумаваць па сваёй радзіме, якая і бедная была і сталінскі тэрор цярпела. „Жыву я ў дастатку, — прадаўжаў, — але заўсёды буду зайздросціць майму земляку Барысу Сачанку, які стаў чалавекам, а я..." Махнуў рукой і адыйшоў ад мяне, каб не паказаць мне сваіх слёз. І мне зашчымела сэрца ды прабег мароз па спіне, хаця быў гарачы чэрвень 1988 года. Мне ўспомніўся чэрвень 1941 года, калі савецкі салдат здаўся ў палон немцам і свабодна хадзіў па Грабаўцы. Калі я наіўна яго запытаў, чаму ён здаўся, то ён мне адказаў, што тут горай яму не будзе, чым у калгасе. Я яго зненавідзеў і адышоў. А цяпер ненавіджу тых, хто стварыў такую сітуацыю ў Краіне Саветаў, каб яе дзеці разляцеліся па свеце, елі чужы хлеб, будавалі чужы дабрабыт і сумавалі па сваёй айчыне, а косці складалі ў чужой зямлі, як Мікола Заморскі. Няхай хоць яна будзе яму лёгкай.

Васіль Петручук

P.S. І яшчэ вось што сказаў мне Мікола Заморскі: „Я аб'ехаў амаль увесь свет, але нідзе так не выплакаўся ад радасці, як у Белавежы, калі пачуў свае песні".

АКВАРЫУМНЫЯ БЕЛАРУСЫ

Паважаныя Рыгор Лясун, Ян Чыквін, Яўген Міранавіч, Алег Латышонак і ўсе, каму не даспадобы мая публіцыстычная актыўнасць у беластоцкім польскім друку! Ваша права ацэньваць мяне ды супрацівіцца.

А цяпер маё слова на гэты конт.

Наша сітуацыя ёсць наступная: толькі нейкі працэнт беларускай масы ў Беластоцкім краі знаходзіцца ў арбіце ўплываў нацыянальнай культурнасці. Уся велізарная рэшта і не падазравае, што выходзіць „Ніва" і ляжаць роднамоўныя кніжкі па публічных бібліятэках. Мясцовая інфармацыйная служба, асабліва высокатыражныя штодзённыя газеты хвараюць крэсавяцкім каланіялізмам. Тое ж

ДЭМАКРАТЫЯ ПА-УНІВЕРСІТЭЦКУ

Будучы ў Варшаве і ведаючы, што 12 кастрычніка г.г. у Auditorium Maximum Варшаўскага універсітэта выступае вядомы паэт Чэслаў Мілаш, выпрашыў і я зайсці на сустрэчу. Перад уваходам на універсітэцкі панадворак кінуліся ў вочы сотні нелегальных публікацый, брашур і кніжак розных арганізацый і груповак ці партый, пачынаючы ад манархістаў, нацыяналістаў, прадстаўнікоў Канфедэрацыі незалежнай Польшчы, а канчаючы на пілсудчыках, антыкамуністах і анархістах! Тут я і ўпершыню даведаўся, што ўзнікла і новая падпольная Польская рабочая партыя (камуністычная), апазіцыйная ў адносінах да ПАРП.

Зала, у якой выступаў Мілаш, была перапоўнена. Паэт чытаў новыя свае творы пасля таго, як дэкан універсітэта аб'явіў ва ўступным слове, што праз 45 гадоў палякі жылі ў няволі. Пасля Мілаш пачаў адказваць на дзесяткі пытанняў з боку студэнтаў. Між іншым, былі сярод іх і такія: чаму амерыканская польская эміграцыя абыякава адносіцца да „гераічнага змагання палякаў у Польшчы за капіталізм"?..

Пытанні запісваліся на картачкі, якія збіралі вызначаныя асобы і перадавалі іх затым праз рукі двух „асістэнтаў" паэту. Карыстаючыся нагодай і я напісаў Чэславу Мілашу некаторыя пытанні, звязаныя з нашай беластоцкай рэчаіснасцю. Запытаў я, якія адносіны Мілаша да магчымай беларускай аўтаноміі на Беласточчыне і беларускай палітычнай партыі. Як вядома, Мілаш з'яўляецца ворагам нацыяналізму і даволі прыхільна адносіцца да літоўцаў і беларусаў. Дэманстрацыйна не прыняў ён удзелу ў апошняй навуковай канферэнцыі ў Беластоку на тэму Віленшчыны і „польскіх крэсаў", на якую прыехалі савецкія вучоныя, падазраючы, што можа яна прыняць „сентыментальна-нацыяналістычны характар". І што вы думаеце?.. Хоць мая картачка з пытаннямі апынулася на Мілашавым стале, то ўсё ж адказу так я і не атрымаў, бо ж назаўсёды трапіла яна ў „дэмакратычныя" рукі Мілашавых „асістэнтаў".

А сёння ўжо ў „Газеце Выборчай" (нумар 112 ад 12 кастрычніка г.г.) чытаю пра новы від „дэмакратыі": „Патрэба антысацыялістычнага дыктатара" (інтэрв'ю са Стэфанам Кісялеўскім — публіцыстам, пісьменнікам і кампазітарам).

Так і хочацца сказаць: „Божа, барані нас ад такой „дэмакратыі"!

Сцяпан Дубіна

У ДАПАМОГУ НАВУЧАННЮ РОДНАЙ МОВЫ

Навучанне роднай мовы сярод беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы арганізавана толькі на Беласточчыне і таму ў Беластоку знаходзіцца цэнтр павышэння кваліфікацый для настаўнікаў беларускай мовы. Усе ўстановы, адказныя за гэта, павінны быць адпаведна падрыхтаваны. Ёсць ужо новая праграма навучання беларускай мовы, амаль для ўсіх класаў пачатковых школ выдадзены падручнікі. Ніколі, аднак, не выдаваліся падручнікі для ліцэяў. Атрымоўваем іх і іншыя дапаможнікі з Савецкай Беларусі, але найчасцей нерэгулярна і ў недастатковай колькасці.

Не выдаюцца ў нашай краіне дапаможнікі і метадычныя матэрыялы і для пачатковых школ, хіба толькі за выключэннем выдадзенага ў 1988 годзе „Метадычнага даведніка да букваpa А. К. Клышкі" аўтарства Ларысы і Сцяпана Бурылаў. У нашай рэчаіснасці настаўнікі самі рыхтуюць дапаможнікі і саматужна іх выконваюць. На ўроках выкарыстоўваюць яны публікацыі „Нівы" і выданні БГКТ.

З увагі на добраахвотнасць наву-

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

усім размаўляючым на розных мовах людзям. Гэтак Праваслаўная царква наступае. Што датычыцца Беласточчыны, то я бачу патрэбу выйсці насустрач запатрабаванням праваслаўным веруючым беларусам, жыхарам гэтае зямлі. У Беластоку тое мы ўжо ажыццяўляем, бо вось трэці год у царкве св. Марыі Магдаліны адбываюцца багаслужэнні, у часе якіх чытаецца Божае Слова і гаворацца пропаведзі на беларускай мове (пра гэта ў свой час пісалася ў „Ніве"). Шкада толькі, што на гэтыя набажэнствы прыходзіць не надта многа людзей. Ад колькасці жадаючых і ад іхняе актыўнасці залежыць далейшы поспех у гэтым накірунку.

Беларускаму ўсведамленню служаць таксама царкоўныя перадачы па беластоцкаму радыё. Ад звыклага чалавечага актыўнага ўдзелу залежыць развіццё самапазнавання свае культуры, мовы, звычаяў. Да гэтага, праз вашу газету, я ўсіх заклікаю. Баязлівасць многіх трэба замяніць запалам і рашучасцю.

— Наступнае маё пытанне цесна звязана з папярэднім. Якія Вы бачыце магчымасці задавальнення спадзяванняў тае часткі грамадства, якая хацела б у жыцці Праваслаўнай царквы бачыць і нацыянальную адметнасць?

Царква св. Жон-міраносіц у Чорнай-Беластоцкай.

— Здаецца, што я адказаў на гэтае пытанне ў папярэднім сваім выказванні. Але яшчэ раз паўтараю: у царкоўнай працы павінны дапамагаць усе праявы дзейнасці, нават паасобнага беларускага чалавека. Толькі ў адзінстве сіла і магчымасць знайсці сваё месца ў сучасным падзеленым грамадстве.

— Я ведаю, што Вы прынялі прадстаўнікоў Беларускага грамадскага камітэта „Грамада" і мелі з імі гутарку. Як Вы ацэньваеце ідэю ўзнікнення беларускага грамадска-палітычнага руху на Беласточчыне?

— Так, я прыняў прадстаўнікоў Беларускага грамадскага камітэта „Грамада" і меў з імі вельмі цікавую, вартасную для ўсіх размову. Надта добра, што такая сустрэча адбылася. Я думаю, што ўсе беларускія сілы, якія ёсць у нашай краіне, павінны аб'яднацца і выпрацаваць адзін агульны consensus, які служыў бы на карысць адзінаму беларускаму народу.

Карыстаючыся нагодай, я вітаю ўсіх чытачоў „Нівы" і заклікаю да супольнай працы дзеля поўнага адраджэння царкоўна-нацыянальнай свядомасці. Няхай Гасподзь будзе памочнікам у гэтым велічным дзеянні.

Інтэрв'ю ўзяў **Ян Максімюк**

датычыць пераважнай лічбы культурных ды асветных установаў.

Што рабіць, каб уцячы з беларускай унікальнасці ў беларускую нармальнасць? Каб перастаць быць беларускімі індзейцамі ў беластоцкай рэзервацыі!

Затапіць Беластоцкі край уласнай прапагандай беларушчыны — пакуль што на польскай мове? Добра было б, але за што? За якія грошы?

Застаецца пакарыстацца тым, што надараецца. Схапіўся я за нагоду напісаць і выдаць папольску папулярную кніжачку „Беларусь, Беларусь". Як умеў, так і зрабіў. Дзякуй Чыквіну з Латышонкам, што насякерыліся пераскочыць мяне ў гэтым. „Кур'еру Падляшскаму" заманулася папляваць на беларусцаў. Палез я ў мардабой адплёўвацца. Ці па сваёй я наіўнасці, шаноўны Лясун? Гэты „Кур'ер" чытаюць жа пад сотню тысяч чалавек. І таму на старонках газеты, па якую стаяць чэргі перад кіёскамі, дастаць мне ў зубы ад антыбеларускіх хуліганаў не ў кожнага выкліча задаволены рогат. Сёй-той задумаецца, чаму так заядла ганьбяць нас. І далёка не ўсе, нават беларусападобенцы, нырнуць у мышыныя норкі.

Яшчэ раз дзякую Яўгену Мірановічу за шкадаванне мяне і Віталя Лубы! Мае рацыю: Бог здарыў мяне талентам не дзеля тузаніны з забіякамі ў гразі. І пацвярджаю абяцанне, што больш не буду. Але, разам з тым, дазволю сабе не пагадзіцца з Яўгенам, што ў нашай сітуацыі лепей трымацца дачыненняў з польскімі сур'ёзнымі органамі, скажам, накшталт тыднёвіка „Палітыка". Колькі простых людзей купляе той часопіс у Беласточчыне? Ён жа элітарны! А з элітаю клопат найменшы. У яе нутры і круціцца жаўтком увесь наш беларускі рух — з бледнымі флянсамі ў народную глебу. Звярніце ўвагу на тое, як кпяць з нас ворагі нашы: беларуская нацыянальнасць, во як! — гэта выдумка дацэнтаў, дактароў навук, магістраў ды інжынераў!!! І тых, хто ў Амерыцы.

Будучы (з пустымі кішэнямі) прэтэндэнтамі на беларускіх палітыкаў зацясаліся мы па-праўдзе на чужы кошт і ў выбарчую кампанію, як вядома. Хто нас **па-сапраўднаму** падтрымаў, акрамя жменькі студэнтаў? Можа быць, хоць Чыквін з Лясуном? А які быў бы сёння віск іраністаў, калі б нашы кандыдаты ў паслы і сенатары ў галасаванне чацвертага чэрвеня не занялі пазіцыяў зараз пасля грымотнай „Салідарнасці"! На смерць засмяялі б.

І гэта, лічы, надарылася нам — чарговая — нагода спрабаваць выплысці з беларускага акварыума ў шырокае паўнаводдзе. Акварнасць беларушчыны проста надакучыла ўжо. Як доўга можна трываць у стаячай вадзе? І па-паншчыннаму цалаваць рукі дваровым дабрадзеям.

Паскандаліць з уплывовымі польскімі шавінякамі — гэта самы танны, практычна бясплатны, метад, каб пастукацца ў заснуўшыя беларускія душы.

Сакрат Яновіч

чання беларускай мовы, заняткі трэба арганізаваць на высокім узроўні і ў атракцыйных формах з прымяненнем сучасных навуковых дапаможнікаў. Вучням трэба прапанаваць цікавыя, каляровыя кніжкі і часопісы. Урокі павінны весці настаўнікі, якія добра ведаюць мову, літаратуру, традыцыі і гісторыю свайго народа, якія пастаянна ўдасканальваюць свае ўмеласці.

Ці да гэтага падрыхтаваны нашы школы і асветныя ўлады? Не! Да раней упамянутых недахопаў трэба дадаваць і тое, што ў школьных і педагагічных бібліятэках бракуе метадычных і энцыклапедычных выданняў, даведнікаў, слоўнікаў, сучаснай беларускай літаратуры, часопісаў. У зіцэях няма беларускіх машынак да пісання і размнажальнай тэхнікі, дзе вопытныя настаўнікі маглі б рыхтаваць і метадычныя матэрыялы. Такая ж самая сітуацыя і ва ўстановах, адказных за ўдасканальванне настаўнікаў.

Самі мы гэтых цяжкасцей не вырашым. Патрэбна нам дапамога з боку беларусаў — людзей добрай волі з усяго свету. І ў гэтым месцы хачу адзначыць, што з вялікай дапамогай настаўнікам і вучням польскай нацыянальнасці ў БССР прыходзяць жыхары Польшчы. Ва ўсёй краіне ідзе акцыя збору кніжак для школ, дзе навучаецца польская мова. Збор польскіх кніжак для школ у БССР вядзе Ваяводская педагагічная бібліятэка, дырэктарам якой я з'яўляюся. Калі б хтосьці з чытачоў хацеў дапамагчы кніжкамі палякам у Беларусі, можа іх даслаць на адрас: Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Wł. Spasowskiego, ul. Kościelna 9, 15-087 Białystok.

А можа такім чынам беларусам у Польшчы дапамаглі б арганізацыі і жыхары Беларусі, якія арганізавалі б збор кніжак для школ на Беласточчыне? Звяртаюся да беларусаў у Амерыцы і краінах Заходняй Еўропы з просьбай дапамагчы нашым школам купіць тэхнічныя сродкі (відэамагнітафоны, відэакасеты, магнітафоны, ксераксы і іншыя), прыдатныя на ўроках беларускай мовы. Такая дапамога стварыла б лепшыя ўмовы дзецям і настаўнікам, спрыяла б папулярызацыі роднай мовы сярод беларусаў, якім пагражае асіміляцыя.

Янка Зенюк

ПОМНІК І. ДВАРЧАНІНУ

Вялікае свята адбылося ў нас, у Дзятлаве, раённым цэнтры, 21 кастрычніка. Да нас вярнуўся пасля пакуты і блуканняў наш дарагі зямляк Ігнат Дварчанін. Яго помнік узвысіўся на высокім п'едэстале ў цэнтры пасёлка, насупраць раённага Дома сувязі. Адкрыццё помніка Дварчаніну — вяртанне чалавека да вечнага жыцця, далучэнне яго да гісторыі народа — даўняя мара яго радні, землякоў, сяброў, знаёмых, яго вучняў.

Імя Ігната Дварчаніна да апошніх дзён у нас рэдка дзе ўспаміналася. А ён чалавек вялікай душы, шырокай эрудыцыі і здольнасцей.

Калі задумаемся над нешчаслівым лёсам такога чалавека: вучонага, пісьменніка, палымянага барацьбіта за шчасце народнае, нацыянальнага героя, — сэрца абліваецца кроўю і ў думках выносіш вечны праклён людаеду, што знішчыў мільёны падобных яму, Дварчаніну, людзей.

На свята ўшанавання памяці Дварчаніна прыехалі вучоныя, пісьменнікі, родзічы, сярод якіх былі Янка Брыль, Уладзімір Калеснік, Вячаслаў Адамчык, Віктар Шымук.

З гэтай нагоды мною быў складзены верш, які я прачытаў на мітынгу пры адкрыцці помніка. Вось ён:

Ігнату Дварчаніну

(у дзень адкрыцця помніка ў Дзятлаве 21 кастрычніка 1989 г.).

Вярнуўся з дальніх пуцявінаў
(Нялёгкім даўся табе шлях),
Цябе сягоння, свайго сына,
Вітае родная зямля,
Дзе ты узрос, магутны колас,
Ад родных ніў, крыніц, гаёў,
І ў страсе слухалі твой голас
Нашчадкі даўніх каралёў.
Заходзь, глядзі, ацэнь парадкі,
Дай нам параду, свой савет,
Як нам цяпер, тваім нашчадкам,
Здзяйсняць твой шчыры запавет.
Глянь навакол — людское мора,
Пачуццяў — бурны акіян,
І ты з галечы, бедаў, гора
І сёння шлях пракладваў нам.
І мы па праву справаздачу
Здаём табе сям'ёй усёй
Не папяровай дэкларацыяй,
А шчырай любасцю сваёй.
Мы крочым сцежкамі тваімі,
Якіх не ўзяць ў палон траве.
Твае праслаўленае імя
У нашай памяці жыве.
Яно, як сонца, не згасае,
Пульсуе ў сэрцах, нібы кроў...
Шчаслівы край, што нараджае
Такіх сыноў!

Мікола Г[illegible]

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

МУЗЕЙНЫ ФОНД

2881.	Дабчынскі Уладзімір (Бацюты)	— 10000 зл.
2882.	Праўленне аддзела БГКТ у Чаромсе	— 46750 зл.
2883.	Ксеня Дзягелева (Мінск)	— 5000 зл.
2884.	Яраслаў Тамашук (Рэпіскі)	— 5000 зл.

Ганарары „Нівы“ за III квартал 1989 г.

2885.	„Маланка“	— 475 зл.
2886.	Лідзія Антановіч (Баранавічы)	— 1140 зл.
2887.	Яўген Барэль (Ваўкавыск)	— 1045 зл.
2888.	Сяргей Брушко (Мінск)	— 570 зл.
2889.	Мікалай Бусько (Баранавічы)	— 1140 зл.
2890.	Ігар Сідарук (Кобрын)	— 285 зл.
2891.	Людміла Рублеўская (Мінск)	— 475 зл.
2892.	Янка Насута (Гродна)	— 1330 зл.
2893.	Уладзімір Пучынскі (Мінск)	— 285 зл.
2894.	Генадзь Альшэўскі (Брэст)	— 285 зл.
2895.	Фёдар Рымашэўскі (Мінск)	— 1900 зл.
2896.	Таццяна Сапач (Маладзечна)	— 285 зл.
2897.	Пётр Маляўка (Гродна)	— 475 зл.
2898.	Мікола Грышан (Раготна)	— 665 зл.
2899.	Сяргей Сыс (Дабрагошча)	— 285 зл.
2900.	Віктар Шніп (Мінск)	— 1235 зл.
2901.	Алег Урбановіч (Ліда)	— 285 зл.
2902.	Алёна Шарэпа-Лапіцкая (Мінск)	— 760 зл.
2903.	Васіль Гедзька (Чарнаўчыцы)	— 665 зл.
2904.	Віктар Мартыненка (Мінск)	— 4750 зл.
2905.	Сяргей Трусевіч (Мінск)	— 570 зл.
2906.	Яўген Казюля (Мінск)	— 1140 зл.
2907.	Аляксандра Елісеенка (Мінск)	— 1995 зл.
2908.	Сямён Пацёмкін (Касцюковічы)	— 760 зл.
2909.	Уладзімір Верамейчык (Ведрыч)	— 475 зл.
2910.	Георгій Валкавыцкі (Беласток)	— 2500 зл.
2911.	Людміла Грыгарук (Беласток)	— 950 зл.
2912.	Галіна Няплоха (Беласток)	— 950 зл.
2913.	С. Каваль	— 475 зл.
2914.	Мікалай Касцюкевіч (Мінск)	— 760 зл.
2915.	Антон Сасіноўскі (Мінск)	— 760 зл.
2916.	Васіль Феранц (Мінск)	— 1900 зл.
2917.	Адам Мальдзіс (Мінск)	— 20900 зл.

МАЛОЧНЫ СУП З БУЛЬБЯНЫМІ КЛЁЦКАМІ

Падрыхтаваць бульбяную масу, дадаючы ў яе масла, муку, яйкі, соль. Можна дадаць сцерты мускатны арэх (мушкаталовую галку). Пры дапамозе дзвюх сталовых ці дэсертных лыжак рабіць клёцкі, кідаць іх у гарачае малако, у якое дадалі мы соль і цукар, і варыць на вельмі малым агні 5—6 мінут. Дадаць у суп масла.

На 0,7 л малака дадаем: 0,25 л вады, 2 лыжкі масла, 2 лыжкі цукру.

Цеста на клёцкі:

3 вараныя бульбіны, 2 лыжкі масла, 2 лыжкі мукі, 1 яйка, соль па смаку.

БУЛЬБЯНЫ СУП З КРУПОЙ

Валашчыну, нарэзаную костачкай, і дробна пасечаную цыбулю падсмажыць на тлушчы. Крупу прапаласкаць, укінуць у кіпецень на 5 мінут, а пасля гэтага адцадзіць праз сіта. Падрыхтаваную крупу дадаць да кіпячага булёну ці вады (калі суп робім з маннай, дык трэба яе ўсыпаць у суп на 10 мінут перад заканчэннем гатавання). Закіпяціць, дадаць валашчыну і нарэзаную бульбу. Варыць суп 20—25 мінут, пасаліць перад канцом гатавання.

На 3 бульбіны ўзяць 1 літр булёну, 2 морквіны, 2 пятрушкі, 1 цыбуліну, 1/4 шклянкі манны ці іншай крупы, 2 лыжкі масла, соль па смаку.

БУЛЬБЯНЫ СУП З ФАСОЛЯЙ ЦІ ГАРОХАМ

Фасолю ці гарох памыць, заліць халоднай вадой і ў закрытым посудзе паступова награваць аж да кіпення (за той час фасоля ці гарох набрыняюць). Варыць гародніну на невялікім агні каля 1 гадзіны. Тады нарэзаць моркву і пятрушку, а цыбулю дробна пасячы і ўсё разам падсмажыць на тлушчы. Нарэзаць бульбу. У падрыхтаваныя фасолю ці гарох уліць гарачы булён з мяса і вады, дадаць валашчыну, бульбу і варыць 20 мінут. На 5 мінут перад канцом гатавання пасаліць.

На 3 бульбіны трэба ўзяць 1 л булёну, паўшклянкі фасолі ці гароху, 2 морквіны, 1 пятрушку, 1 цыбулю, 2 лыжкі масла, соль па смаку.

БУЛЬБЯНЫ СУП З ВАНТРОБАМІ (СЭРЦА, ЛЁГКІЯ, НЫРКІ)

Добра памытыя вантробы зварыць. Булён працадзіць, укінуць у яго крупу, бульбу, нарэзаную вялікімі скрылёчкамі, падсмажаную цыбулю і гародніну, варыць. На 10 мінут перад канцом гатавання дадаць прыправы (горкі перац і англійскае зелле, лаўровы лісток), пасаліць.

На 3 бульбіны трэба ўзяць: 200 г вантробаў, 2 морквіны, 1 пятрушку, 1 цыбуліну, 1/4 шклянкі крупы, 2 лыжкі тлушчу, соль, перац, англійскае зелле, лаўровы лісток.

Гаспадыня

II. ЯНА

Дарагое Сэрцайка, калі прыйшла я на падрыхтоўчы курс у вышэйшую школу, адразу звярнула ўвагу на высокага чарнявага хлопца, які вылучаўся з усёй групы сваёй абаяльнасцю. Было гэта два гады таму назад. Успамінаю сёння гэтыя дні як нейкую найбольш радасную падзею ў маім жыцці. Мы паступілі вучыцца ў медыцынскую акадэмію ў Беластоку і, апынуўшыся ў адной групе, адразу пачалі сябраваць.

Сэрцайка, не можаш уявіць сабе, які гэта быў мілы хлопец. Ён насіў мяне на руках, давяраў мне свае найбольшыя таямніцы. Здаецца, што не было хвіліны, каб мы не былі разам, хаця і былі ў той момант асобна. Калі я прыходзіла да яго дахаты, а ён жыве з мамай, мяне прымалі як самага блізкага чалавека. Як кажуць, кармілі, паілі. Я магла сядзець, ляжаць, курыць, рабіць тое, на што мела ахвоту. Мая будучая свякруха, маці майго хлопца Валіка, здаецца, мяне даволі любіла і дазваляла на ўсё. Мы ў іх разам вучыліся, рыхтаваліся да розных заняткаў, пасля хадзілі на розныя дыскатэкі ці ў госці. Першае наша сексуальнае збліжэнне адбылося недзе ў тры месяцы пасля нашага знаёмства. Толькі вось адно. Яго маці не надта хацела, каб мы ўжо жаніліся. Усё казала, што сын яшчэ малады. Што павінен яшчэ шмат вучыцца, а на першым курсе жанячка абазначала б канец вучобы, канец прафесіі і наогул невядома, як бы зложылася наша будучае жыццё.

І так вось цягнулі мы, ну, і дацягнулі.

Сёлета летам мы вырашылі паехаць разам адпачываць. У Калабжэгу знялі кватэру на чатыры асобы. Яшчэ паехаў з намі наш сябра са сваёй дзяўчынай. Час праводзілі цудоўна. Купаліся, загаралі. Вечарам раскладвалі вогнішчы, пяклі каўбаску, адным словам, я адчувала сябе як у байцы. І яшчэ больш прывязалася да Валіка і адчувала сябе амаль як жонка. Мы ж яшчэ год таму назад гаварылі аб тым, што гэтай восенню, мусіць, пажэнімся. Але ж вось сталася зусім іншае. Калі мы вярталіся дахаты, у Элку, дзе я жыву, сустрэў мяне мой бацька, а Валік паехаў далей у свой Беласток. Я засталася яшчэ на цэлы месяц дома з бацькамі. І тут пачаліся дзеяцца нейкія дзіўныя рэчы. Я званіла вечарамі, а Валіка амаль ніколі не было дома. Маці яго, вядома, магла б змяніць, сказаць, што пайшоў ён, напрыклад, да свайго старэйшага брата, у якога няма тэлефона, але яна стрымана адказвала, што яго няма дома. І ўсё. Мяне гэта пачало непакоіць. Я ў нас у Элку купіла кашулю і боты і выслала яму па пошце, а ёй нават не пазваніў і не падзякаваў.

Калі пачаліся заняткі, я была ў шоку. Валік пачаў трактаваць мяне як звычайную сяброўку. Не запрашаў да сябе дахаты, не дазваляў сабе на ніякія інтымныя суадносіны са мной. Выходзіў з заняткаў, то з адной, то з другой дзяўчынай, а я, як сабачка, заставалася ззаду. Таго, што дзеецца ў маёй душы ў даны момант, не магу апісаць. Ён уцякае ад мяне, не падыходзіць да тэлефона, калі я званю. Пару разоў была нават у яго брата, але ён разлажыў рукі: што ён можа памагчы! Не разумею, Сэрцайка, што здарылася. Я ж нікога па-за Валікам не бачу. Каханне да яго засляпіла мяне. І думала я, што давядзе яно напэўна да шлюбу з маім каханым хлопцам. Што рабіць, як вярнуць яго? І ці не вінавата ва ўсім гэтым яго маці?

Дарота

Даротка! Не ўваходзяць два разы ў адну і тую ж раку. Яго каханне, праўдападобна, скончылася, і вярнуць яго будзе справай амаль немагчымай. Можа занадта прывык ён да цябе, ужо нічога не прагне, за цябе не баяўся, не меў прычыны да зайздрасці, а гэта ўжо — крах кахання. Мужчыне падабаецца жанчына, якую трэба здабываць, у адносінах да якой ён не мае цалкавітай упэўненасці, што яна яго і толькі яго. А ты ж яму, як на злосць, толькі тое і падкрэслівала. Адумайся і, калі ўжо знойдзеш наступнага хлопца, пастарайся быць больш загадкавай і інтрыгуючай.

А што датычыць яго маці, дык яна зусім добра вам раіла...

Сэрцайка

Дарагі Астроне, прыснілася мне, што мы з жонкай паехалі за граніцу, у Албанію. Бачым прыгожыя, вялікія дамы. Уваходзім у адзін з іх. Ідзем праз усе пакоі і выходзім на тэрасу. І тут перад намі распасцёрся прыгожы краявід: высокія і вельмі прыгожыя горы. Мы стаім і любуемся імі.

На другую ноч сніцца мне такі сон. Купіў я дом — вялікі, прыгожы. Але вось стаю, гляджу, а ў тым доме сцяна адна развалілася, а потым яшчэ і другая сцяна развалілася. Я моцна засмуціўся. Аж тут ідуць мае дзяўчаты з грыбоў і малодшая кажа: „Тата, не перажывайся, гэты дом яшчэ не твой, ты ж у ім яшчэ не жыў!“. Што абазначаюць гэтыя мае сны, адкажы, Астроне! Вельмі непакоюся, бо дачка мая атрымала новую кватэру, у якую, праўда, яшчэ не перабралася.

Іван

Іван! Што датычыцца першага твайго сну, дык можна было б па ім спадзявацца толькі добрага. І тое, што ты апынуўся за граніцай, і тое, што мог агледаць цудоўныя краявіды, сведчыла б аб нечым добрым у тваім жыцці. Толькі вось тыя горы маглі б насоўваць нейкія сумненні, ці не будзеш мець клопатаў...

І каб не гэты паскудны другі сон. Гэты сон, несумненна, прадвяшчае нейкія клопаты ў тваёй сям'і. Ці гэтыя клопаты часам не будуць датычыцца тваіх дачок — не магу запярэчыць. Яны ж вярталіся з грыбоў — можа будуць мець нейкія клопаты ў сардэчных справах... Але будзе гэта бадай датычыцца той тваёй дачкі, якая, як кажаш, нядаўна атрымала кватэру, але яшчэ не перабралася. Нешта засмуціць твой спакой, аб гэтым напэўна сведчыць той разваленый дом.

Астрон

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Зорка
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Міхась Пазнякоў

МАРА

Я вучуся ў першым класе,
Сам чытаю і лічу.
Як мой брат старэйшы Вася,
Быць выдатнікам хачу.

Горад сонечны, вясёлы
Я вучуся маляваць.
І калі закончу школу —
Буду горад будаваць.

НАША СЯМ'Я

Раз —
Паперу дастаю!
Намалюю нашу
Дружную сям'ю.
Два —
Аловак прада мной,
Тут жа спірка
Пад рукой!
Тры, чатыры —
Мама, тата!
Пяць —
Сястрычка Ната!
Шэсць —
Сярэдняя Святлана!
Сем —
Старэйшая Таццяна!
Восем —
Брат малодшы Ясь!
Дзевяць —
І старэйшы брат Адась!
Дзесяць — я.
Завуся Борам.
Наша ўся сям'я
У зборы.

На ўроку беларускай мовы ў восьмым класе ў Рыбалах.

ЯК НАВУЧЫЦЦА ЧЫТАЦЬ ПА-БЕЛАРУСКУ ДРУГАКЛАСНІКАМ У РЫБАЛАХ?

Нядаўна „Зорцы“ давялося пабываць у падставовай школе ў Рыбалах. І прыемна было нам даведацца, што многія дзеці тут вывучаюць родную мову.

Шматлікі тут і вельмі здольны восьмы клас. Гэта падпора настаўнікаў у школе. Гэта яны з'яўляюцца актывістамі ў кожным школьным мерапрыемстве. Для іх пачаўся апошні год у роднай школе. Перад імі паўстае праблема выбару далейшага шляху ў жыцці, выбару адпаведнай школы. Але ўсе васьмікласнікі-беларусы згодны ў адным — беларуская мова — гэта найдаражэйшая іх спадчына, якую атрымалі ад сваіх бацькоў. І шанаваць яе — іх вялікі грамадскі абавязак. Аб усім гэтым размаўлялі мы на нашай сустрэчы.

Такая ж сустрэча адбылася з „Зоркай“ і ў спалучаных шостым і сёмым класах. Маладзейшыя дзеці таксама стараюцца добра вучыцца і ведаць сваю мову, свае песні, традыцыі. Паўспаміналі мы супольна, як у вёсцы ходзяць калядаваць, як святкуюць вяселлі ці хрысціны. Ва ўсім гэтым рыбалаўскія дзеці ахвотна ўдзельнічаюць і вельмі любяць свае народныя традыцыі.

Неяк так здарылася, што сёлета ў вучняў трэцяга класа ў Рыбалах няма беларускай мовы. І з гэтай прычыны другакласнікі засталіся сёлета без урокаў беларускай мовы. Бо, паводле міністэрскіх пастаноў, каб у адным класе магла быць беларуская мова, трэба каб было 12 ахвотных. А ў іх класе столькі дзяцей наогул няма. Каб можна было спалучыцца з трэцім класам, дык хапіла б толькі чатырох ахвотных. А тут хоча вучыцца беларускай мове пяцёра дзяцей, і не могуць! „Як гэта ёсць“ — пытаюцца яны, здзіўленыя, у „Зоркі“.

З гэтай справай „Зорка“ звярнулася да Куратара Беластоцкай Куратoрыі. Працаўнікі Куратoрыі абяцалі прааналізаваць гэтую справу і, калі спатрэбіцца, выступіць да Міністэрства асветы і выхавання з просьбай перагледзець нелагічную гэтую пастанову. А пакуль што другакласнікі павінны нагаварыць хоць аднаго вучня трэцяга класа, каб захацеў хадзіць да іх на заняткі па беларускай мове. І тады ўсё будзе згодна з правам.

Што ж, пачакаем. А пакуль што раім другакласнікам прасіць сваіх мам ці старэйшых братоў і сясцёр, каб пачыталі ім казкі і вершы з „Зоркі“ і каб не забываліся гаварыць да іх на сваёй роднай мове.

Яніна Чэрнякевіч
Фота аўтара

На сустрэчы з „Зоркай“ у шостым і сёмым класах. [illegible] тут беларуск[illegible] настаўніца Лідзія Смалеўская.

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Алесь Пальчэўскі

Як мядзведзь рыбу лавіў

Сонечным летнім днём мы ішлі берагам сцюдзёнай рачулкі і любаваліся прыгажосцю велічнага Каўказскага хрыбта. Над вяршынямі яго віселі белыя хмаркі, дзе-ніцдзе раскудзелены туман перакочваўся цераз горы і спаўзаў па схілах уніз. Вечныя таўшчэзныя леднікі зіхцелі на сонцы. Ад нізу гор да леднікоў, а то і на прагалах між імі зелянелі дрэвы і травы.

— Чароўная мясціна, адпачнём трошкі тут, Міця, — сказаў я сябру.

Той ахвотна згадзіўся, зняў рукзак і палажыў на камень.

— І чым толькі гэтыя дрэвы жывяцца тут? Вунь у расколіне, на голым камені, расце такая хвойка! — паказаў Міця.

— Цудоўным паветрам ды перагноем ігліцы, лісця, — пачуўся голас з-за куста.

Мы здзіўлена пераглянуліся і пайшлі туды, адкуль пачуўся чечаканы голас.

У ціньку сядзеў сухарлявы, загарэлы да чарнаты мужчына гадоў пад семдзесят і чысціў рыбу. Побач ляжала брызентавая торбачка з хлебам і паляўнічая стрэльба.

Ён ветліва адказаў на наша прывітанне і запрасіў садзіцца.

— Бачыш, Андрэй, у якім добрым месцы ты параіў спыніцца на адпачынак. Юшкі свежай пакаштуем, — жартаўліва падміргнуў мне сябар.

Чалавек ласкава ўсміхнуўся:

— Я здалёк чуў вашыя крокі і запрасіў бы ў кампанію сам, калі б вы абмінулі мяне.

— Дзякуем за гасціннасць. У нас ёсць што есці, але ад юшкі не адмовімся... Вы, мусіць, паляўнічы? — паказаў я на стрэльбу і спытаў, як зваць нашага новага знаёмага.

— Завуць мяне Агафон, а працую я леснікам тут. Гляджу, каб парадак быў, каб жыўнасці не знішчалі самавольныя людзі... Самі здалёк?

Мы адказалі.

— Турысты?

— Ага. Хочам сваімі вачамі пабачыць хараство гэтай краіны, — адказаў Міця.

— І добра робіце. Чалавек павінен многа пабачыць за сваё жыццё.

Дзядзька Агафон перамыў у кацялку рыбу, памкнуўся ісці па свежую ваду, але Міця тут жа ўсхапіўся.

— Ну, сходзі, сходзі, — падахвоціў стары. — Табе будзе першая лыжка юшкі. Еў калі стронгу?

— Не, не даводзілася, — адказаў Міця.

— То сёння пакаштуеш. Смачная. І рыба, і юшка з яе.

Міця пайшоў па ваду, а я спытаў, ці многа тут водзіцца стронгі.

— Ёсць. Яна любіць чыстую халодную ваду.

— Самі лавілі?

— Сам, а хто ж, — мядзведзь?... Хаця мне аднаго разу і мядзведзь налавіў.

— Мядзведзь? — здзівіўся я. — Як жа гэта ён без вуды, без сеткі?

— Гэта яшчэ на першым часе майго леснікоўства было. Іду дарогай, чую — нехта фыркае ў малінніку. Спыніўся, прыгледзеўся: Мішка малінай ласуецца. Наеўся і трушком на вадапой.

Схаваўся я за куст і цікую, куды адтуль пойдзе. На ўсякі выпадак стрэльбу зняў з пляча. І раптам, дзіва проста, недалёка ад мяне плюхнула ладная рыбіна. Выйшаў я асцярожна на прагал, каб паглядзець, чым гэта мядзведзь займаецца. І аж вачам сваім не паверыў: ляжыць мой Мішка на беразе і стронгу ловіць.

Як? Апусціць лапу ў ваду і варушыць кіпцюрамі. Стронга — рыба асцярожная, але — цікаўная, спяшаецца паглядзець, што там такое варушыцца, а Мішка — хоп! — і на бераг. І так добра лавілася ў яго, так захапіўся ён лоўляй, што ўбачавідкі з дзесятак выкінуў.

Тут і прыйшла мне ў галаву спакуслівая думка: адведаць свежай стронгі. Сабраў яе ў торбачку ды ходу назад. Спыніўся і назіраю, што далей будзе. Устаў „рыбак" збіраць сваю дабычу. Бачыць, толькі дзве апошнія рыбкі падскакваюць на зямлі, прыдушыў іх лапай, злажыў трубкай губы ды як зараве ад злосці. Мяне аж мароз прабраў. „Не паздаровіцца, — думаю, — калі ўведае, што віноўнік прапажы паблізу".

Стаю і не дыхаю. Мала аднаго страху, дык вось табе яшчэ. Бачу, на голас Мішкі спускаецца з гары здаравенная мядзведзіца з трыма дзецьмі. Тут я зусім перапалохаўся.

А той рыбак быў, відаць, пестуном — нянькай у сям'і. У мядзведзяў так заведзена: адзін са старэйшых дзяцей застаецца пры матцы і памагае гадаваць меншых. Падышла мядзведзіца, убачыла, што толькі дзве рыбкі ляжаць, дала свайму памочніку добрага плескача за такое стаpанне і загадала зноў лавіць. Меншыя кінуліся ў ваду забаўляцца, а можа, таксама лавіць, але маці злосна фыркнула на іх, каб не перашкаджалі. Тыя не слухаліся. Тады мядзведзіца сама спусцілася ў рачулку і выгнала малых на бераг: есці тую рыбу, што налавіла іх „нянька".

Тут я асцярожненька назад — ды ходу, далей ад бяды, бо раззлаваны мядзведзь страшны для чалавека.

...Юшка тым часам згатавалася. Мы адведалі, падзякавалі дзядзьку Агафону за пачастунак і запрасілі яго наведаць нашу Беларусь.

(У скарачэнні)

П слядах нашых дзядоў

Здаралася мне чуць, што не ўсе беларускія дзеці горнуцца да навучання беларускай мове. Я нават не ведаю, ці гэта праўда, што якраз дзеці не горнуцца. Бывае, што некаторыя бацькі самі не хочуць, каб іх дзеці вучыліся найважнейшаму, найдаражэйшаму.

Часам даведваемся, што маладыя людзі ідуць вучыцца далей у мястэчка і, вяртаючыся на святы дадому, ужо да сваіх бацькоў гавораць на „панскай" мове. Сустрэўся я нават з такой „кветкай" з ваколіц Дубіч-Царкоўных, якая на гук маёй беларушчыны сказала: „Już czas nauczyć się mówić po ludzku". Відаць для гэтай пані беларуская мова не з'яўляецца чалавечай.

На шчасце, не ўсе яшчэ падурэлі. Думаю, што нават наадварот, справа гэта выразна паляпшаецца.

У кастрычніку гэтага года я зноў наведаў Бельскі ліцэй, пачатковыя школы ў Орлі і ў Пашкоўшчыне. Радасна было паглядзець на колькасць вучняў і паслухаць, як яны гавораць па-беларуску. Сведчыць гэта аб тым, што цяперашнія школьнікі, добра апранутыя і не галодныя, не дадуць прапасці мове бацькоў і дзядоў іх.

Каб не быць галаслоўным, дарую Табе, „Зорачка", здымак са школы ў Грабаўцы, што каля Дубіч-Царкоўных. Няхай Твае сённяшнія чытачы пабачаць дзяцей (сваіх дзядоў і прадзедаў), якія вучыліся ў беларускай школе ў 1919 годзе. Добра, каб сённяшнія грабавецкія вучні ведалі, што і ў той час у іх вёсцы існавала беларуская школа і што сваёй мове вучыліся дзеці, хоць бедныя, але старанныя, і многія з іх сталі вельмі вартаснымі, шанаванымі людзьмі. Вучыла тады ў школе настаўніца Маслоўская. І яна на гэтым здымку з дзецьмі.

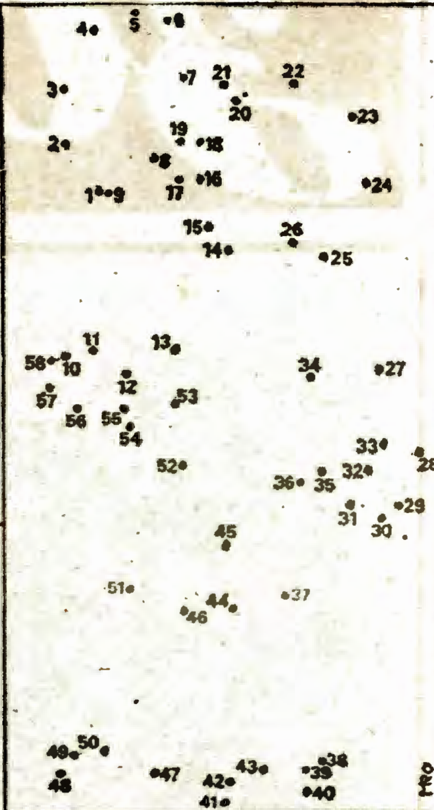
У 1919 годзе школа ў Грабаўцы была зліквідавана.

Васіль Петручук

Фота з уласнага архіва аўтара

Адгаданка

Спалучы кропачкі ад 1 да 58. Што выйшла?

Вясёлы куточак

У краму з гароднінай прыходзіць цётка і пытаецца пра апельсіны.

— Ёсць кубінскія, — адказвае прадаўшчыца.

— Але я хацела б арабскія, — кажа пакупніца.

— А вы купляеце іх, каб есці, ці каб з імі гаварыць?! — дзівіцца прадаўшчыца.

* * *

— Новыя чаравікі будуць у першы тыдзень трошкі невыгодныя, — кажа прадаўшчык.

— Нічога, — адказвае пакупнік. — Я іх першы тыдзень насіць не буду.

* * *

Прыйшоў дзядзька да цырульні і пытаецца:

— Ці за стрыжэнне такіх кароткіх валасоў, як у мяне, вы таксама возьмеце поўную аплату?

— Мы аплату бярэм не за стрыжэнне, а за просьбу, — выясніў цырульнік.

* * *

Аптэкар кліча назад пакупніка, які толькі што выйшаў з аптэкі.

— Вярніцеся, я вам прадаў замест таблетак ад галаўнога болю цыянкалій!

— А што, ён не паможа, ці ў мяне ўжо з галавой так кепска? — пытаецца пакупнік.

— Не, — кажа аптэкар, — але цыянкалій значна даражэйшы.

Пазнаёмімся

* * *

БССР, 222320, Мінская вобл., Маладзечанскі раён, с. Краснае, вул. Набярэжная, 35. Казёл Зоі (6 клас).

* * *

СССР, 346555, Ростовская обл., г. Шахты, пос. Майский, ул. Заломова, 12. Кушнир Владимиру.

* * *

Польшча, Уршуля Сычэўская, в. Трускі 12, пошта 17-121, Лубін-Касцельны, Беластоцкае ваяводства (13 год).

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. „Зорка"

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

TV TELEWIZJA WARSZAWA

PIĄTEK 24 XI 1989

PROGRAM I

8.05 Wśród ludzi — Władza
8.35 Domator
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Książe" — film TP
10.15 Domator
11.10 „Od Wersalu do Poczdamu" — „Kryzys 1926 r. i jego następstwa"
12.00 Spotkania z literaturą, kl. VIII — Stefan Żeromski „Siłaczka"
12.50 Przybysze z Matplanety, kl. I—III
13.30 TTR — Matematyka s. I — Funkcja liniowa
14.00 TTR — Spotkania z literaturą s. I — Trwałe wartości literatury staropolskiej, cz. III Barok, Oświecenie
15.20 NURT — Problemy zdrowia współczesnego człowieka
15.50 Program dnia — Telegazeta
15.55 Intersygnał
16.25 Dla młodych widzów: Rambit
16.50 Dla dzieci: Okienko Pankracego
17.15 Teleexpress
17.30 Raport
17.50 Skarbiec
18.30 Stop
18.50 Weekend w „Jedynce"
19.00 Dobranoc
19.10 Monitor rządowy
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 „Wszyscy na scenę" — film USA
22.00 Sport
22.10 Kontrapunkt
22.40 Spór o jutro — Otwarte Studio
23.40 DT — Echa dnia
23.55 Spór o jutro — Otwarte Studio

PROGRAM II

16.55 Kino wersji oryginalnej
17.25 Program dnia
17.30 Wzrockowa lista przebojów M. Niedźwieckiego
18.00 Program lokalny
18.30 Muzyka i polityka — Mazurek Dąbrowskiego
18.50 Szansa — Dziewczyna miesiąca
19.30 Dookoła świata — Nad Sudanem
20.00 Magazyn „Piątek"
21.30 Panorama dnia
21.45 Malarstwo Brunona Todego
22.00 Kino Antypodów: „Świt"
23.55 Komentarz dnia

SOBOTA 25 XI 1989

PROGRAM I

7.00 TTR — Matematyka, s. III — Okrąg
7.30 TTR — Spotkania z literaturą, s. III — Bohaterowie „Lalki"
8.00 Tydzień na działce
8.20 Na zdrowie
8.40 Piłkarska kadra czeka
8.55 Program dnia
9.00 „Drops" — mag. dla dzieci i młodzieży
10.30 DT — Wiadomości
10.40 „Wyprawa pod podszewkę Alp" — „Szalony Heli" — film dok.
11.10 Zdrowie
11.40 Z Polski rodem
12.10 Hodowcy zwierząt
12.40 Polskie zdroje — Krynica cz. II
13.00 Tel. Teatr Prozy: J. Heller „Paragraf 4"
14.20 Szkoła mistrzów — Jerzy Gruza
14.40 Prezydenci
15.10 Filmy o miłości: „Kochankowie z Marony" — film polski
16.50 Do trzech razy sztuka
17.15 Teleexpress
17.30 „Polska walcząca 1939—1945" cz. VII
18.30 Butik
19.00 Dobranoc
19.10 Z kamerą wśród zwierząt
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 Wojna i film: „Bitwa o Anglię" — film ang.
22.15 Sport
23.15 Tydzień w polityce
23.25 Telegazeta
23.30 Kino sensacji: „Sztylet" — film ameryk.

PROGRAM II

11.00 Trzy godziny z telewizją Katowice
14.00 W świecie ciszy
14.25 „5-10-15" — program dla dzieci i młodzieży
16.00 Małe kino: „Patagońskie żywioły" — film dok.
16.25 Tel. Koncert Życzeń
16.55 Kraków na antenie „Dwójki"
18.00 Program lokalny
18.30 Wielka gra
19.30 Alfa i Omega
20.00 Kraków na antenie „Dwójki"
21.30 Panorama dnia
21.4· Kraków na antenie „Dwójki"
22.15 „Bogate biedactwo, czyli historia życia Barbary Hutton" (3) — film USA
23.05 Jacek Stwora „Co jest za tym murem" — monodram w wyk. Z. Wardejna
23.25 Komentarz dnia

NIEDZIELA 26 XI 1989

PROGRAM I

7.00 Witamy o siódmej
7.20 Notowania
7.45 Po gospodarsku
8.15 Tydzień
8.55 Program dnia
9.00 Dla młodych widzów: Teleranek
10.30 DT — Wiadomości
10.35 „Zwierzęta Europy" — serial franc.
11.05 Kraj za miastem
11.35 Sportowa Niedziela
12.00 Poranek symfoniczny WOSPRiT w Katowicach
13.00 Tel. Koncert Życzeń
13.45 Teatr dla dzieci: „Dary wiatru północnego" cz. II
14.25 „Morze"
14.45 Panorama dnia
14.50 Fotomagazyn „Powiększenie"
15.10 Antena
15.35 „Panna dziedziczka" — serial braz.
17.15 Teleexpress
17.30 Agromarket
18.00 Muzyczna telewizja
19.00 Wieczorynka
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 „Tanamera" — serial ang. (odc. ostatni)
21.00 „7 dni — świat"
21.30 Sport
22.30 Telegazeta
22.35 Film dok.

PROGRAM II

9.15 Przegląd tygodnia
9.50 Film dla niesłyszących „Tanamera"
10.45 „W pieśni wrócim znów..." — pr. wojskowy
11.20 Lokalny koncert życzeń
11.45 „Jutro Poniedziałek"
12.15 Powitanie
12.20 Polska Kronika Filmowa
12.30 Kino Familijne: „Znajdź swój dom"
13.40 100 pytań do...
14.20 Aktualności kulturalne — Polskie nominacje do Feliksa '89
14.35 Legendy filmu — Robert Mitchum
15.30 „Podróże w czasie i przestrzeni" — „Wędrówki ludów nad Pacyfikiem"
16.25 Studio Hi-Fi
17.05 Studio Sport
17.30 „Bliżej świata"
19.00 Wywiady Ireny Dziedzic
19.30 Crise — tańczy Baletto di Ravenna
20.00 Studio Sport — Piłka w grze
21.00 Program rozrywkowy
21.30 Panorama dnia
21.45 „Wojna i pamięć" — serial USA
22.45 Akademia wiersza — K. K. Baczyński — „Deszcze"
22.50 Komentarz dnia

PONIEDZIAŁEK 27 XI 1989

PROGRAM I

13.30 TTR — s. I Chemia — Sole
14.00 TTR — s. I Biologia — Budowa i funkcje łodygi
14.30 TKR — Użytkowanie i pielęgnacja pastwisk
15.00 Powtórka przed maturą: Historia — Polityka samodzielności czy izolacji
15.30 NURT — Rozmowy o kulturze
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 „Luz" — program nastolatków
17.15 Teleexpress
17.30 Gorące linie
17.55 „Wędrówki dalekie i bliskie": „Tripolitania"
18.30 Mieszkać — wszechnica budowlana
18.50 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 W Sejmie i w Senacie
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 Teatr Telewizji: Kazimierz Radowicz — „Tajny więzień stanu"
22.20 Sport
22.30 XXXI Międzynarodowy Festiwal Jazzowy — Jazz Jamboree '89
23.10 DT — Echa dnia
23.30 Język francuski (6)

PROGRAM II

16.55 Język angielski (7)
17.30 Antena „Dwójki" na najbliższy tydzień
17.50 Ojczyzna — polszczyzna
18.00 Program lokalny
18.30 Czarno na białym — przegląd PKF
19.10 Program muzyczny
19.30 Życie muzyczne — Laboratorium Współczesnej Muzyki Kameralnej Stara Wieś '89 — reportaż
20.00 Auto-Moto Fan Klub
20.30 Osądźmy sami
21.15 Rozmowy o cierpieniu
21.30 Panorama dnia
21.45 Pokora — spotkanie z Andrzejem Szczypiorskim
22.15 Biografie: „Rubens — malarz i dyplomata" — serial belgijski (2)
23.10 Komentarz dnia

WTOREK 28 XI 1989

PROGRAM I

8.05 Z naszych dziejów: „Nad Wisłą w XVI wieku"
8.35 Domator — Rady na życzenie, Każda mama szyje sama
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Pieniądz" (2) — serial franc.
10.50 Domator — Rady na życzenie
11.1C „W Europie nowożytnej"
12.50 Spotkania z literaturą, kl. I lic. — Mikołaj Rej
13.30 TTR — s. III Fizyka — Falę elektromagnetyczne
14.00 TTR — s. III Biologia — Zmienność organizmów
14.30 TKR — Zagospodarowanie porostu łąk
15.00 Powtórka przed maturą: Spotkania z literaturą — Adam Mickiewicz „Ballady i romanse"
15.40 „Kim być?" — program dla maturzystów
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla dzieci: „Tik-Tak" oraz film z serii „Cudowna podróż"
17.15 Teleexpress
17.30 „Spojrzenia"
17.55 „Klinika Zdrowego Człowieka"
18.15 Mozaika narodowości — Gogolin
19.00 Dobranoc
19.10 Program publ.
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.· „Pieniądz" (2) — serial franc.
21.40 Sport
21.50 Leksykon polskiej muzyki rozrywkowej — „S"
22.45 Studio „Solidarność"
23.30 DT — Echa dnia
23.50 Język rosyjski (7)

PROGRAM II

16.55 Język angielski (37)
17.30 Klub ludzi z przeszłością
18.00 Program lokalny
18.30 Modlitwa wieczorna — transmisja z Jasnej Góry
18.50 Program publ.
19.30 „Z wiatrem i pod wiatr" — magazyn żeglarski
20.00 Studio Hi-Fi
21.00 W kręgu sztuki: „Dzieje fotografii" (8) — serial ang.
21.30 Panorama dnia
21.45 „Cztery pory roku" — film TP
23.00 Komentarz dnia

ŚRODA 29 XI 1989

PROGRAM I

8.35 Domator — Nasza poczta, Każda mama szyje sama
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Lęk przestrzeni" — film TP
10.15 Domator — Przyjemne z pożytecznym
11.10 Najnowsze dzieje Polski: „Polacy na frontach II wojny światowej"
12.00 Spotkania z literaturą, kl. II lic. Adam Mickiewicz „Dziady" cz. III
12.50 Fizyka — Względność ruchu
13.30 TTR — s. I Produkcja roślinna — Wykonanie podstawowej odkrywki glebowej
14.00 TTR — s. I Produkcja zwierzęca — Wpływ żywienia na wzrost, rozwój i produkcyjność zwierząt
14.30 TKR — Motylkowe pasze
15.00 Współczesna genetyka, kl. I—IV lic. Regulacja funkcji genu
15.30 NURT
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla młodych widzów: „SOS, czyli sami o sobie"
16.50 Cojak — teleturniej dla dzieci
17.15 Teleexpress
17.30 Gry wojenne
17.55 Tel. Informator Wydawniczy
18.15 Dawniej niż wczoraj
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 Oferty „Pegaza"
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 „Bez znieczulenia" — film fab. prod. pol.
22.15 Sport
22.25 „Powstanie listopadowe" — film dok.
23.55 DT — Echa dnia
0.15 Język angielski (7)

PROGRAM II

16.55 Język francuski (6)
17.30 Program publicystyki kulturalnej
18.00 Program lokalny
18.30 Program rozrywkowy
19.00 „Hotel „Zacisze" — serial ang.
19.30 Publicystyka kulturalna
20.00 Nie tylko muzyka: „Śpiewy historyczne Powstania listopadowego"
21.00 Ze wszystkich stron: Spór o Jugosławię
21.45 „997" — kronika kryminalna
22.45 „W labiryncie" — serial TP
23.15 Komentarz dnia

CZWARTEK 30 XI 1989

PROGRAM I

8.05 Rytmy ciała: Oddychasz — żyjesz
8.35 Domator — Nasza poczta, Każda mama szyje sama
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Glina z wyższych sfer" — serial ang.
10.20 Domator — Nie dajmy się
11.10 Historia, kl. I lic. W cieniu Proroka
12.00 Spotkania z literaturą, kl. VII — I. Krasicki — poeta Oświecenia
13.30 TTR — s. III Mechanizacja rolnictwa — Mechanizacja ochrony roślin
14.00 TTR — s. III Produkcja zwierzęca — Żywienie i użytkowanie koni
14.30 TKR — Strączkowe na glebach lekkich
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 „Kwant" oraz film z serii: „Swiat, w którym żyjemy"
17.15 Teleexpress
17.30 Poligon
17.55 Film dok.
18.25 Magazyn katolicki
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 „Teraz" — tygodnik gospodarczy
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 „Glina z wyższych sfer" (9) — serial ang.
21.00 Sport
21.10 „Pegaz"
21.55 Program dok.
22.25 XVI Międzynarodowe Spotkania Wokalistów Jazzowych — Zamość '89
22.50 DT — Echa dnia
23.10 Język angielski (37)

PROGRAM II

16.55 Język rosyjski (7)
17.30 Psychostudio
18.00 Program lokalny
18.30 „Wszystko, co nasze..."
19.00 Magazyn „102"
19.30 Zielone kino: „Błotniaki" — pol. film przyrodn.
20.00 Wielki sport
21.00 Ekspres reporterów
21.30 Panorama dnia
21.45 Studio teatralne „Dwójki": M. Bułhakow — „Diaboliada"
22.55 Komentarz dnia

Каб не шчымела ў душы... — Пятро Гуд расказвае аб беларускіх народных гульнях ● Быць ці не быць беларускаму грамадскаму руху? ● Вершы Надзеі Артымовіч, Юркі Баены і Андрэя Сцепанюка ● Аб семінары літаб'яднання „Белавежа" ● Петручук толькі цешыцца ● Я. Міранoвіч разважае над будучыняй беларускага палітычнага жыцця ● Парады ● „Зорка".

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

КРЫЖАВАНКА

Упоперак: 1) горка, зробленая чалавекам, 4) Белавежская..., 7) рамы з шыбамі, 9) мужчынскае імя, якое можна скласці з камара, 10) пачуццё патрэбы, імкненне, 11) нават зуб яго мае, 12) другая трава, 15) ненарушанае поле, 18) бацька, але не родны, 20) вугал адхілення ад поўначы, 23) калі нешта зваліцца цяжкое, 26) расліна на алей, 28) сталіца Вальніі, 29) заведуе грашыма іншых, 30) была замужняй і можа быць яшчэ замужняй, 31) радавы ў арміі, 32) адзяваюць іх на ногі, а не на нос, 33) лаўка (не да сядзення) або ларок.

Уніз: 1) у старажытных грэкаў бажаство ў выглядзе жанчыны, 2) частка, аддзел або галіна, 3) на яго ўлез Тарас, 4) чахол, 5) па баках рота, 6) цвіце толькі раз, 8) кветка або чалавек, які сохне ад любві да самога сябе, 13) маленькі звярок з каштоўным футрам, 14) з яго пчолы робяць соты, а людзі свечкі, 16) сваячка вярблюда, 17) музычны гук на паперы, 19) характар, жаночага роду, 21) над Байкалам, 22) адміністрацыйная ўстанова, 23) сярод малпаў, 24) складчына, мужчынскага роду, 25) доказ невінаватасці, 27) прыгажосць.

„ядань"

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны дзве кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку, змешчаную ў № 42:

Упоперак: прыпол, сноп, акно, куст, страшыдла, абед, агароднік, граматыка, гляк, скварада, веды, дзяк, рыба, атрута.

Уніз: пекла, Патсдам, лаўрэат, Сочы, Полацк, шток, Дон, бар, гара, рыбалка, дагавор, імя, гусляр, аса, крыга, вада.

Узнагароды выйгралі: Анна Тынявіцкая з Піліпкаў і Марына Мыко з Воранава.

НІЎКА

Не цяпер, мой мілы, зараз чытаю вельмі добрую кніжку аб каханні.

АФАРЫЗМЫ

Той, хто загадвае народу шукаць іншай зброі апрача праўды — не верыць у народ.

*

Адмаўленне бывае вельмі зручнай формай ляноты.

*

Крытыка з'яўляецца чымсьці прамежкавым паміж плёткай, даносам і рэкламай.

*

Балбатня бывае ў сто разоў больш здрадная і небяспечная ад замоўчвання.

*

Панаванне жэста ў мастацтве, літаратуры, думцы — гэта гегемонія эстраднага какецтва ў жыцці народа.

*

Макіявелі — гэта разуменне, што сапраўднае палітычнае дзеянне гэта не намер, але вынік нашага намеру.

*

Калі які-сьці пісьменнік скардзіцца на галечу — у больш або менш непасрэднай форме — заўсёды мне здаецца, што чытаю аб'яву: Сумленне здам у наймы або прадам, для пастаянных кліентаў скідка!

Станіслаў Бжазоўскі

ПАВЕДАМЛЕННЕ

Галоўнае праўленне БГКТ адклікае заяўлены раней супольны канцэрт Гайнаўскага беларускага хору і Народнага хору з Жырмун і паведамляе, што **26 лістапада 1989 г. а 13.00 гадзіне ў Беластоцкай Філармоніі выступіць ХОР БЕЛАРУСКАГА ТЭЛЕБАЧАННЯ і РАДЫЕ** пад кіраўніцтвам народнага артыста БССР праф. Віктара Роўды.

Білеты можна купляць у БГКТ, вул. Варшаўская 11-і ў касе Філармоніі перад канцэртам. Білеты з адкліканага канцэрта захоўваюць важнасць на выступленне мінскага хору.

ГУМАР З БАРАДОЮ

КРАВЕЦ КАНДРАТ

П'яны Кандрат не можа трапіць да свае хаты.

— Скажы, брат, дзе тут жыве кравец Кандрат? — пытаецца ён у другога чалавека.

Той пазірае яму ў вочы, думае, што кравец з глузду з'ехаў, і кажа:

— Ты ж сам Кандрат — кравец.

— Я не пытаю ў цябе, хто я. А ты мне скажы, дзе я жыву!

Даслаў Алег Урбановіч з Ліды.

І ТОЕ І ДРУГОЕ

— Як справы склаліся
жыццёвыя ў цябе?
Жанаты ўжо? Кватэра ў тры
пакоі?
Ці сам гатуеш суп, як і раней?
— Калі па праўдзе — тое
і другое...

Васіль Гедзька

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

ОЙ, У ПОЛІ ТРЫ КРЫНІЧАНЬКІ

(народная)

Ой, у полі тры крынічаньկі,
Любіў хлопец тры дзявічанькі:
Чарнявую, бялявую,
*Трэцю рыжу кучараваю.**

Я з чарнявою кахаюся,
Я з бялявай павянчаюся,
А з рыжаю кучараваю —
Прыйдзе вечар — развітаюся.

— Ці ж я табе да не казала,
Як гулялі мы пад слiўкаю:
„Не едзь, мілы, ў далёкі край,
Не застанеш мяне дзеўкаю".

— Не ўзяў цябе я дзявіцаю,
Вазьму цябе маладзіцаю.
Сем год буду цябе ждаці,
Пакуль будзеш удавіцаю.

Не ўсе разам да й сады цвітуць,
Не ўсе разам асыпаюцца.
Не ўсе ж тыя да шлюбу йдуць,
Што любяцца да кахаюцца.

Палавіна тых садоў цвіце,
Палавіна асыпалася,
Палавіна замуж ідзе,
Што і зроду не відалася.

* Апошнія два радкі кожнай страфы паўтараюцца.

Не спяшаючыся, з пачуццём ♩=66

Соло: Ой, у по- лі тры кры- ні- ча- нькі, / Лю- біў хло- пец тры дзя- ві- ча- нькі:
Хор: Ча- рня- ву- ю, бя- ля- ву- ю, / Трэ- цю ры- жу ку- ча- ра- ву- ю.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч (рэдактар „Зоркі").

„Niwa"

ul. Wesołowskiego 1

15-950 Białystok, skr. poczt. 148

tel. 232-41, 210-33.

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku.

Warunki prenumeraty pocztowej na 1990 r.:

1. Prenumeratę pocztową (z dostawą do domu) zamawiać mogą mieszkańcy wsi, osad oraz miasteczek, w których nie ma Oddziałów RSW, a także osoby niepełnosprawne, bez względu na miejsce zamieszkania.
2. Wpłaty na tę prenumeratę przyjmują urzędy pocztowe oraz doręczyciele.
3. Podstawowym okresem przyjmowania prenumeraty pocztowej jest kwartał.
4. Termin wpłat na prenumeratę pocztową na II kwartał 1990 r. upływa 20 lutego 1990 r. włącznie.
5. Cena prenumeraty kwartalnej wynosi 1950 zł + 1200 zł za doręczanie.
6. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę jest większa o 100% i przyjmowana jest tylko na okresy kwartalne. Wpłaty przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch", Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, Warszawa, ul. Towarowa 28 Nr. konta PBK XIII Oddział Warszawa 370044-1193-139-11.

Mieszkańcy miast mogą zamawiać prenumeratę indywidualną poprzez Oddziały RSW w następujących formach:

- prenumerata instytucjonalna (w zakładach pracy),
- rezerwacja w tzw. teczkach (we wszystkich kioskach),
- prenumerata własna RSW (w wytypowanych kioskach).

Zam. 1630/89. Nakład 6.300. T-3.